

Niti črno niti belo, temveč barvito!
 Jan Žižka v knjigi Petra Čorneja: (ne več) konfliktna kulturna in mentalna
 dediščina Srednje Evrope
Not Black or White, but Vibrantly Coloured!
*Jan Žižka in Petr Čornej's Book: (No Longer) a Conflicted Cultural and Mental
 Legacy of Central Europe¹*

Jonatan Vinkler

Univerza na Primorskem Fakulteta za humanistične študije, Koper, Slovenija
 University of Primorska, Faculty of Humanities, Koper, Slovenia
 jonatan.vinkler@upr.si

Znanstvena monografija *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka* (slovensko: Jan Žižka: življenje in doba husitskega bojevnika) naveže komunikacijo z bralcem precej prej, kot v njej prvič spregovori renomirani pripovedovalec – historiograf. – S svojo reprezentativno likovno podobo. – Kot zgolj tiskana knjiga in nič negodnih eksperimentov »odprte znanost«: reprezentativna plačljiva izdaja pri renomirani zasebni založbi.

Uredniška odličnost: knjižni ovitek kot semantični emblem in povzetek

S platnice namreč najprej nagovori *semantični emblem*, ki, kot sklepnik povezuje gotski obok, osmišlja celotno knjigo. To je barvna reprodukcija kodeksa na papirju 20 Cod. Ms. Theol 182 Cim (fol. 38r). Tega hrani Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek v Göttingenu in je likovni sukus celotnega Čornejevega dela: *nepremagani general Jan Žižka s prevezanimi očmi vodi husitsko, »krivoversko« vojsko*. Ta je *pod banderom* z likovnim, toda v prvi vrsti teološko-liturgičnim simbolom turbulentne češke in vseh mlajših reformacij – *kelihom*.

Misliti je, da ta likovna upodobitev ni bila izbrana po naključju, kajti podoben motiv, toda iz drugega rokopisnega vira¹, je najti že v prvi veliki monografiji o Janu Žižki, in sicer na predlistu

¹ Fol. 76r bogato iluminiranega Jenskega kodeksa (*Antithesis Christi et Antichristi*), ki je nastal med letoma 1490 in 1510 ter ga pod signaturo IV B 24 hrani Národní muzeum v Pragi (Manuscriptoria b. l.).

Long before the acclaimed narrator – historian – first speaks inside the pages of the scholarly book *Jan Žižka: Život a doba husitského válečníka* (in English: Jan Žižka: The Life and Times of the Hussite Warrior), it captivates its reader. Its remarkable visual impact accomplishes this. From a respected private publisher, this is a prestigious, paid edition, not a questionable experiment in ‘open science’.

Editorial Excellence: The Book Cover as a Semantic Emblem and Summary

The cover immediately draws attention with a *semantic emblem* that, like a keystone in a Gothic arch, unifies the whole work. This is a colour reproduction of a codex on paper, 2° Cod. Ms. Theol 182 Cim (fol. 38r), kept in the Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek in Göttingen. Encapsulating Čornej’s whole effort, it is a visual representation: *blindfolded invincible general Jan Žižka leads the Hussite, ‘heretical’ army under a banner decorated with the chalice* – a symbol both pictorial and, above all, theologically and liturgically relevant, reflecting the turbulent Czech Reformation and its successors.

One could assume this image was not selected randomly since a comparable motif, though

¹ The English translation of the Slovenian original was created using the artificial intelligence tools SuperGrok and Quillbot, with subsequent review by the author.

Slika 1: Upodobitev husitskega generala Žižka v kodeksu *Antithesis Christi et Antichristi* s preloma 15. stoletja in na hrbtni strani bankovca za 20 čehoslovaških kron

Figure 1: Representation of the Hussite general Žižka in the codex *Antithesis Christi et Antichristi* from the turn of the 15th century and on the reverse of the 20 Czechoslovak crown banknote.

v delo *Jan Žižka* izpod peresa Václava Vladivoja Tomka (1879), med 1. aprilom 1971 in 30. junijem 1991 pa so Čehi in Slovaki isto podobo vsakodnevno srečevali na hrbtni strani bankovca za 20 čechoslovaških kron.

Čornejevo delo je pravcata »biblija«. Je obsežna šivana knjiga, realizirana v formatu obrežanega B5 (165 x 235 mm), z dvobarnim čno-rdečim veznim pred- in zalistom, s kapitelnim trakom, z bralnima trakovima in bogato prilogo za barvne reprodukcije (Čornej 2019, 609–656). Knjiga obsega 856 strani knjižnega bloka, natisnjena je na brezlesnem (1/1) ter premaznem papirju (4/4, priloga z barvnimi reprodukcijami) višje gramature. Tisk je kakovosten, kajti stopnja barvnega nanosa je 100 % (polna črna barva, 1/1, brez sivin, kar je izrazito zlasti pri izvedbi filigransko oblikovanega kazala v inverzni tehniki: belo besedilo na črnem polju).

Likovna podoba sporoča izjemno skrbnost in prefinjenost pri oblikovanju, knjižnem stavku in urejanju, knjiga pa je celovito realizirana s pomenljivim izborom tipografije, in sicer s sodobno češko črkovno družino Crabath.

Tipografija

Crabath je serifna tipografija, ki prihaja iz moderne češke tipografske delavnice Suitcase Type Foundry² in je poklon češkemu tipografu ter črkolivcu iz dobe »luči in razuma« Václavu Janu Krabatu (1719–1805). Ta je spomladi 1761 objavil latinski tipografski katalog *Specimen characterum latinorum existentium in Pragensi typorum fusura apud Wenceslaum Joannem Crabat mense Martii Anno 1761*, na podlagi Karbatovih poročev za garamond antiko (Krabat 1761: nr. 35) in garamond kurzivo (Krabat 1761: nr. 37) pa je tipograf Tomáš Brousil izdelal tipografijo Crabath, ki jo je oblikovala Jana Vahaliková rabila za realizacijo monumentalne knjige o češkem bojevniku na prelomu srednjega v novi vek.

Glavno razpravno besedilo je stavljeno s tipografijo velikosti 10 pik, 75 znakov na vrstico, 43 vrstic na stran, in tako »tehta« okoli

² <https://www.suitcasetype.com/fonts/crabath>.

from a different manuscript source,³ appears in the first major monograph on Jan Žižka, on the frontispiece of Václav Vladivoj Tomek's *Jan Žižka* (1879). Daily on the back of the 20 Czechoslovak crown banknote, Czechs and Slovaks came across this same picture between 1 April 1971 and 30 June 1991.

Nothing less than a 'bible', Čornej's work is a large, stitched book in trimmed B5 size (165 x 235 mm) featuring two-tone black-and-red endpapers, a headband, two ribbon markers, and a rich appendix for colour reproductions (Čornej 2019, 609–656). Running 856 pages, it is printed on wood-free paper (1/1) and coated paper (4/4 for the colour appendix) of greater grammage. Especially clear in the finely crafted index, produced in inverse technique – white text on a black field – the print quality is excellent with a 100% colour density (rich black, 1/1, without greys).

The visual appeal expresses exceptional attention and sophistication in design, typesetting, and editing. A meaningful selection of typeface – especially the modern Czech typeface Crabath – helps the book to be holistically realised.

Typeface, Design and Typesetting

A tribute to the Enlightenment-era Czech typographer and typefounder Václav Jan Krabat (1719–1805), Crabath is a serif typeface from the modern Czech typographic company Suitcase Type Foundry.³ Krabat published a Latin typographic catalogue in spring 1761, *Specimen characterum latinorum existentium in Pragensi typorum fusura apud Wenceslaum Joannem Crabat mense Martii Anno 1761*. Typographer Tomáš Brousil created the Crabath typeface based on Krabat's proportions for Garamond roman (Krabat 1761: no. 35) and Garamond italic (Krabat 1761: no. 37). Designer Jana Vahalik-

² Fol. 76r of the richly illuminated Jena Codex (*Antithesis Christi et Antichristi*), created between 1490 and 1510, preserved under signature IV B 24 at the National Museum in Prague. https://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=AIPDIG-NMP_IV_B_24_3TQMIOE-cs

³ <https://www.suitcasetype.com/fonts/crabath>

1.600.000 znakov oz. približno 54 avtorskih pol. Četudi je knjižni stavek gostejši od standardnega, je zaradi smotrne izbire tipografskega reza lagoden, celo prijeten za branje, tudi za bralce v srednjih letih in starejše.

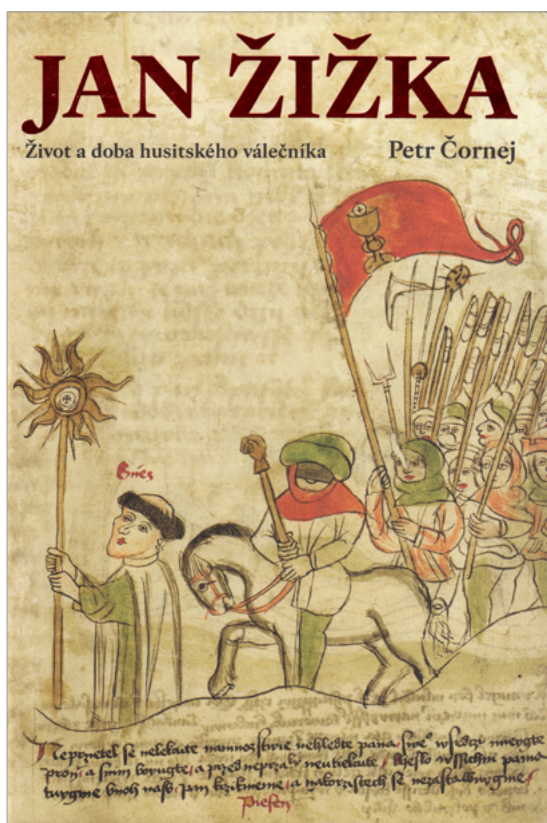
Ob prvem vizualnem stiku s knjigo *Jan Žižka* utegne bralec dobiti asociacijo na prefinjeno hvalo Stefana Zweiga svoji »hišni« založbi Insel-Verlag, o kateri je v svojem *Včerajšnjem svetu* ohranil spomin na srednjeevropsko založniško odličnost s konca »včerajšnjega sveta«. Namreč, da je bilo v dejavnosti njegove založniške hiše domišljeno vse – do zadnje podrobnosti: od dopisnega papirja, vizitke pa do poslednjega detajla v knjigi (Zweig 2008, 180):

Zbrati in objavljati so želeli izključno dela najčistejše umetnosti in najčistejše oblike, to je bilo vodilo te izredne in sprva zgolj na redke odjemalce resničnih poznavalcev vezane založbe, ki se je v ponosnem zavedanju osamljenosti sprva imenovala »Die Insel«, pozneje »Insel-Verlag«. Tu naj ne bi tiskali ničesar na obrtniški način, temveč naj bi vsaka knjiga dobila tudi takšno zunanjo opremo, ki bo ustrezala notranji dovršenosti dela. Tako je postalo vsako posamezno delo nov individualni problem glede naslovne risbe, oblike črk in papirja. Celo pisemski papir in prospekti so bili pri tej častihlepni založbi deležni posebne pozornosti. Ne spominjam se, da bi bil v tridesetih letih našel ena samo tiskarsko napako v kateri izmed svojih knjig ali eno samo popravljeno vrstico celo v kakšnem pismu založbe: vse, tudi najmanjšo podrobnost, je odlikovala zgledna popolnost.

Isto je mogoče zapisati za likovno in uredniško podobo knjige prof. Čorneja (slika 2).

Založnik s težo

Velja poudariti: delo je izšlo kot 1050. knjiga renomirane praške založbe Paseka, ki je med drugim tudi založnik največjega dokončanega projekta češke historiografije: Velké dějiny zemí Koruny české (1999–2025). Ker gre za standardno delo stroke, ga mora imeti vsaj v evidenci, če ne po delih

ová used it to bring this enormous book on the Czech warrior at the cusp of the mediaeval and modern eras to life.

Aiming to about 1,600,000 characters, the main body text is 10-point type with 75 characters per line and 43 lines per page. Although the typesetting is thicker than usual, the careful selection of typeface makes it comfortable, even enjoyable, to read, including for middle-aged and older readers.

When the reader first sees *Jan Žižka*, they may remember Stefan Zweig's elegant praise for his 'house' publisher, Insel-Verlag, which he memorialised in *The World of Yesterday* as a paragon of Central European publishing excellence from the end of that 'yesterday's world'.

Every facet of his publisher's work, Zweig (1947, 132) said, was carefully thought out, from letterhead to business cards to the last touches of a book:

celo na lastnih knjižnih policah, praktično vsakdo, ki se poklicno ukvarja s historiografijo Srednje Evrope od srednjega veka do »dobe skrajnosti«.

Velké dějiny zemí Koruny české so epohalni znanstveni dosežek moderne češke historiografije po koncu komunistične epohe. Knjižna zbirka namreč obsega metodološko sodobno zgodovinske pisane, ki upoveduje čas od zgodnjega srednjega veka do leta 1948. Zato je lahko pobudna tudi za raziskovalce v mednarodnem prostoru – tudi slovenskem. Knjižna zbirka *Velké dějiny zemí Koruny české* obsega kar 15 delov v skupaj 19 knjigah, 13.628 strani, 2.819 slik in 161 kart, med njenimi avtorji, uredniki in strokovnimi recenzenti pa so najpomembnejša imena sodobne češke historiografije.

Toda: ugledna historiografska zbirka je, prav zagatno, v češkem jeziku. Tako od raziskovalca zahteva primerljive jezikovne kompetence, kot so jih imele starejše generacije raziskovalcev. Te so ob klasičnih jezikih, angleščini in nemščini praviloma obvladale vsaj še po en vzhodno-, zahodno- in južnoslovanski jezik, in to na stopnji zmožnosti prebiranja virov in literature, tudi v izdajah starejšega datuma. Take jezikovne zmožnosti so bile pri mojih akademskih učiteljih na obeh univerzah – na Univerzi v Ljubljani (Igor Grdina), zlasti pa na Karlovi univerzi v Pragi (Alexandr Stich) – *samoumevnost*. V sodobnosti, ki stavi na bolj ali manj nasilni, surovi in oblastni komunikaciji »usmerjevalcev« znanosti in občasno celo na izrazito nekultivirani kulturnoimperialistični jezikovni *Gleichschaltung* v angleščino, pa so pogosto le še spomin na predčerajšni svet – *znanja*.

Zagate z »vidnostjo« pomembnih mednarodnih knjig v znanstvenem »raju pod Alpami« ali seznamček ARIS, imenovan BIBLIO-C

Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS) je izdajatelj številnih dokumentov, s katerimi se polašča, krmari, nadzoruje in, po želji ali celo (samo)volji, kaznuje slovensko znanstveno dejavnost; ta je na ravni države še vedno organizirana na izrazito korporativistični, če hočete,

To accept only works of the purest artistic expression in its purest form was the motto of this exclusive publishing house, which at first depended on a small clientele of real connoisseurs. With conscious pride in its isolation, it called itself Die Insel (the Island) and, later, the Insel-Verlag. Its books were not to be factory-made, but every opus was to be given an external distinction in the printed form which suited its inner perfection: thus the title page, the letterpress, the face of type and the paper for each book presented a new and individual problem. Even the prospectuses and the stationery of this ambitious publishing firm became the object of passionate pondering. I cannot recall, for example, that throughout thirty years I ever found a single printer's error in one of my books or even a corrected line in a letter from the firm. Everything, even the smallest detail, aspired to be model.

The same holds true for the visual and editorial excellence of Professor Čornej's book.

A Weight Publisher

Notably, this book was published as the 1050th by the renowned Prague-based publisher Paseka, which also publishes the most important finished work in Czech historiography: *Velké dějiny zemí Koruny české* (Great History of the Czech Lands, 1999–2025). Anyone professionally involved in the historiography of Central Europe from the Middle Ages to the 'age of extremes' should at least catalogue, if not partially shelve, this standard work in the field.

Following the fall of the communist era, *Velké dějiny zemí Koruny české* is an epochal scholarly accomplishment of modern Czech historiography. Covering the early Middle Ages to 1967, this book series includes methodologically modern historical writing. It is therefore a useful tool for scholars in the international arena, including Slovenia. Spanning 19 volumes, the series has 15 components totalling 13,628 pages, 2,819 pictures, and 161 maps. Among its authors,

»kolhozniški«, način. Eden od takih umotvorov je tudi bibliografski seznam BIBLIO-C³.

Ta se o obstoju založbe *Paseka* do danes še ni poučil. In tako ne ve o njej prav nič.

Kot zalit molči tudi o drugih znanstveno relevantnih založbah v Češki republiki, npr. o *Academii*, ki je založniška hiša Češke akademije znanosti. Kaj ve o založbi Karlove univerze v Pragi *Karolinom*?⁴ Nič. Pa o založbi Masarykove univerze v Brnu? Tudi nič. Ali o založbi Češke tehniške univerze, pri kateri je v zadnjega več kot pol stoletja izšlo skoraj 12.000 (!) knjižnih naslovov in sodi med pet največjih založb v Češki republiki? Še kar isto: prav nič. – Debel, masten, globok, zanikrn, neveden, lepljiv, črn Nič.

In tako dalje. In tako naprej. Vse te in take založbe so pod radarjem BIBLIO-C in, kot bi bilo misliti, če bi kdo ne dovolj poučen želel BIBLIO-C šteti za resno vednostno informacijo, potemtakem na »temni strani« znanstvenega objavljalnega horizonta.

Sploh utegne listanje po seznamu BIBLIO-C celo Slovencu – strokovni kolegi, ki delujejo izven dometa plansko-kasarniškega znanstvenega gospodarstva v »podalpskem raj«, v tujini, po navadi sploh ne vedo, kam v najtemnejše kote svojih mentalnih koordinat naj potisnejo te in tem podobne znanstvenoadministrativne topoumnosti – pokazati precej nelep izkaz o brezmiselnosti hlapčevskem priklanjanju kulturnoimperialistični praksi objavljanja v založbah »zahodno od Vzhoda«, in torej pretežno le v angleškem jeziku.

Receptijsko dejstvo: seznam BIBLIO-C se prebere hitreje, kot se jajce skuha na mehko. Obsega namreč le 324 – ja, prav ste prebrali! – založb s celega sveta.⁵

Zato skromno delce kajpak ne more pretendirati, da sporoča bibliografsko karkoli

3 Konstatacije se nanašajo na seznam BIBLIO-C za leto 2024: <https://home.izum.si/COBISS/bibliografije/Kateg-medn-zalozbe.html>.

4 Karolinum je univerzitetna založba največje češke in najstarejše evropske univerze v zaalpskem prostoru, ustanovljena z listino cesarja Karla IV. leta 1348, pred vsemi nemškimi, poljskimi in švedskimi univerzami.

5 Scilit jih npr. evidentira več kot 26.000 (prim. <https://www.scilit.com>).

editors, and expert reviewers are the most renowned figures in modern Czech historiography.

This historiographical collection is in Czech, thus scholars must have language skills on par with those of previous generations. Usually, these academics mastered at least one Eastern, Western, and Southern Slavic language at a level adequate to read sources and literature, including older editions, alongside classical languages, English, and German. My academic advisors at both the University of Ljubljana (Igor Grdina) and, particularly, Charles University in Prague (Alexandr Stich) took such linguistic competence for granted. These abilities are more and more a relic of a past age in today's academic environment, which sometimes values a strong, sometimes crude, and in the context of 'scientific gatekeepers' sometimes uncultivated cultural-imperialistic linguistic *Gleichschaltung* into English.

The Predicament of 'Visibility' for Significant International Books in the Scientific 'Paradise under the Alps', or the ARIS List Known as BIBLIO-C

Slovenian scientific activity, which stays organised at the state level in a clearly corporatist, if not collectivist, way, is appropriated, guided, monitored, and at its discretion or whim punished by the Public Agency for Research and Innovation of the Republic of Slovenia (ARIS) via many documents. Amongst these is the bibliographic list BIBLIO-C.⁴

This list is blissfully ignorant still of the *Paseka* publishing house's existence. It is unaware of it. It is equally silent on other scientifically pertinent publishers in the Czech Republic, such as *Academia*, the publishing division of the Czech Academy of Sciences. What does it know about *Karolinum*, the publishing arm of Charles University in Prague? Not much. Or regarding Masaryk University's publishing house in Brno? Nothing else either. Or the press of

4 These observations pertain to the BIBLIO-C list for 2024: <https://home.izum.si/COBISS/bibliografije/Kateg-medn-zalozbe.html>.

zares omembe vrednega. Ali karkoli, kar bi moglo zdržati resno presojo, pomerjeno z mednarodnimi knjigotrkimi standardi. Razen seveda namiga (skupaj z vzajemnim katalogom), kdo od slovenskih raziskovalcev je objavil pri kateri tuji založbi. Francoskih založb pozna namreč BIBLIO-C le za statistično nepomemben vzorec. Ve le za dve italijanski akademski založniški hiši. Španski jezikovno-znanstveni prostor mu je zaprt s sedmerimi pečati. Enako skandinavski, kitajski (!) in indijski⁶ objavljalni horizont.

Znanost, izdana v slovanskih jezikih in pri založbah »vzhodno od Zahoda«, pa mu je sploh temna, neznana dežela in zanj praktično ne obstaja.

Misliti je, da uvrstitev na seznam BIBLIO-C ne korespondira z nikako razvidno logiko razen dogovorne oz. posamičnikovega interesa po uvrstitvi tuje založbe, kjer je objavil, na seznam BIBLIO-C – »na predlog«.⁷ Kajpak ni treba posebej

6 Tak izbor potegne za seboj sklepalni korolarij: Dve najštevilčnejši državi na svetu – Indija in Kitajska – po sodbi sestavljalcev seznama BIBLIO-C spravita skupaj komajda toliko kakovostne znanosti in objav, kot jih zmore realizirati manj akademskih založb, kot je prstov na eni roki. Glede na ekonomsko in razvojno moč Kitajske ter Indije, ki ju njune znanstvene ustanove podpirajo bistveno propulzivneje, kot je to v EU, taka reprezentacija vzhodne objavljalne akademije najbrž ne potrebuje posebnega komentarja. Do učenjakov Vzhoda je namreč nič manj kot – prezirljiva. In zatorej žaljiva.

7 Na seznamu BIBLIO-C za leto 2024 ni nobene ruske, srbske, bolgarske, slovaške niti madžarske založbe. To bi potemtakem verjetno moralo nujno pomeniti, da v omenjenih državah ni niti ene kakovostne znanstvene založbe oz. da je kakovostnih znanstvenih objav tam tako mizerno malo, da znanstvena založba le-tam nima nikakega mesta; po BIBLIO-C so namreč Rusija, Srbija, Bolgarija, Slovaška in Madžarska očitno nič drugega kot znanstvena puščava. BIBLIO-C pozna le eno poljsko založbo. Torej beleži le eno založbo v državi s skoraj 40 milijoni prebivalcev, z okoli 500 univerzami in s poglavitnimi univerzami (Varšava, Krakov), ki so na mednarodnih indeksih bistveno višje, kot je največja in najboljša slovenska, Univerza v Ljubljani. V češkem prostoru pa BIBLIO-C evidentira le založbo Univerze v Pardubicah (univerza je po velikosti primerljiva Univerzi na Primorskem), kar je glede na češki knjižni trg z akademsko knjigo in merljiva razmerja moči na njem (kakovost in velikost uredništev, utečena objavljalna praksa in moč ustanove, kjer gre za univerzitetno založbo, število naslovov v letu, knjižni obrat ...) povsem nereprezentativno. Toda: nič novega niti posebej nepričakovanega v slovenskem planskem znanstvenem gospodarstvu. Ostaja pa zagatno vprašanje: Kdo in kako umešča na zadevni seznam? Pa tudi na to zagonetko je mogoče izkopati odgovor: Založbe se na seznam uvrščajo po načelu dogovorne ekonomije – *na predlog (zainteresira nega)*; glej <https://www.arsr.si/sl/akti/23/inc/metod-skupna-23-Priloga1.pdf>.

the Czech Technical University, which ranks among the five biggest publishers in the Czech Republic and has released almost 12,000 book titles over the last half-century? Still the same: a thick, greasy, deep, ignorant, black Nothing – absolutely nothing.

And so it continues. Flipping through the BIBLIO-C list might even reveal to a Slovene – colleagues toiling beyond the reach of the planned, barracks-like scientific economy in the ‘Alpine paradise’ often have no idea where in the darkest corners of their mental coordinates to relegate such scientific-administrative absurdities – a rather unflattering testimony to the senselessly servile bowing to the cultural-imperialistic practice of publishing with presses ‘west of the East’, mostly in English.

A sobering reality: the BIBLIO-C list can be read faster than it takes to soft-boil an egg. It includes just 324 publishers⁵ spread across the globe – yes, you read that correctly.

Therefore, this small list cannot purport to convey anything bibliographically important or survive rigorous examination against international book trade criteria. Its only use (cross-referencing the COBISS catalogue) is to suggest which Slovenian academics have published with which foreign presses. It knows only two Italian academic publishing houses, acknowledges only a statistically insignificant sample of French publishers, and stays closed off from the Spanish, Scandinavian, Chinese (!), and Indian publishing ecosystems.⁶

5 Consider, for instance, the Scilit database (<https://www.scilit.com/publishers>), which meticulously records publishers across the globe in real time, cataloguing no fewer than 26,864 of them. This vast repository, a testament to the ceaseless endeavour to map the ever-expanding universe of scholarly publishing, offers a striking illustration of the scale and dynamism of academic discourse today.

6 This choice pulls behind it a sharp corollary: the compilers of the BIBLIO-C list judge the world’s two most populated countries – India and China – to have barely enough quality research and publications to rival the output of less than five academic presses. Given the economic and developmental power of China and India, whose research institutions drive knowledge with a dynamism that far outstrips much of the European Union, such a depiction of Eastern academia hardly requires more comment. Quite

poudarjati, da je tak seznam, kot je sklepati, *eo ipso* v opreki z naj sodobnejšimi postulati (npr. z zavezami v CoARI⁸) in trendi v znanstvenem komuniciranju. Npr. s tistim deklarativnim proglasom, da štejejo kakovost, javno preverljiva, torej objavljena besedilna struktura, integriteta in transparentnost objave (npr. recenziranja), ne pa predvsem ali celo samo logotip založniške hiše, kjer je delo izdano.

Tako Velké dějiny zemí Koruny české kot knjiga Petra Čorneja *Jan Žižka* so bile izdane le kot tiskane izdaje pod polnim varstvom avtorskih pravic, toda s pridržanimi materialnimi avtorskimi pravicami za avtorja in znanstveno ustanovo, ki je delo na tak ali drugačen način podprla. In: brez anomalij in znižane knjižne kakovosti, kar ne tako redko spremlja uveljavljanje, občasno pa kar uradniško-bibliotekarsko vsiljevanje najnovejše »znanstvene vere«, konstrukta, v Republiki Sloveniji pravzaprav zmašila raznorodnih, nesorodnih in neskladnih konceptov ter dejavnosti,⁹ ki si pretenciozno nadevajo nadpomenko odprta znanost.¹⁰

8 <https://coara.eu/agreement/the-commitments/>.

9 Misli ti je, da je »odprta znanost« vsaj v Republiki Sloveniji primarno »top down« vladno-uradniški projekt *in statu nascendi*. Raziskovalci, tj. tisti, ki *edini* z lastno mentalno energijo in ustvarjalnostjo celoten »leteči cirkus« poganjamo v tek, namreč o smiselnosti »odprte znanosti« nismo bili še prav nič in na noben način vprašani. Poleg tega aktualno stanje v znanstveni komunikaciji ne doma ne na tujem niti slučajno še ne daje slutiti, kam bo razvoj krenil: ali v smer obče vulgarizacije vsega, in tudi znanosti, s prebujensko obligatno zastopanstvo vseh družbenih skupin, zlasti »ponižanih in razžaljenih«, tj. marginalnih družbenih struktur, pri njenem praktičiranju ali pa bo obdržal vsaj vnanjo prividno podobo intelektualne odličnosti, ki se skozi zgodovino znanosti podrazumeva že zavoljo kompleksnosti in zahtevnosti kognicije, ki je *conditio sine qua non* znanosti same.

Misli ti je, da zmora morda le teorija kaosa vsaj približno zadovoljivo pojasniti, kaj da imata pod domnevno skupnim semantičnim dežnikom iskati npr. občanska znanost in diamantni odprti dostop do objav, financiranih pretežno z davkopláčevalskim denarjem, ali občanska znanost in vrednotenje znanstvenoraziskovalnega dela onstran tradicionalno vsiljenih metrik.

10 Umestnost – in torej smiselnost in upravičenost! – rabe izraza »odprta znanost« je vednostno povezana le z odgovorom na vprašanje, ali ima ta(k) označevalec svojo stvarno referenco, tj. označenca. Torej: Ali intelektualna zgodovina sploh lahko znanstveno korektno evidentira in opiše epoho, ko je bila znanost, vsaj okcitantna, »zaprta«? Sploh pa: Kaj naj bi ta pomenski protipol »odpri znanosti«, tj. znanost, ki je »zaprta«, že pomenil?

For BIBLIO-C, science published in Slavic languages and by publishers 'east of the West' is a dark, unknown territory that nearly does not exist.⁷

Someone could conclude that inclusion in the BIBLIO-C list follows no clear logic beyond an arbitrary agreement or an individual's desire to add a foreign publisher they have published with to the list – 'upon proposal'.⁸ It hardly needs stating that such a list is, by its very nature, at odds with the latest postulates (e.g., the commitments in CoARA⁹) and trends in scientific communication, such as the declarative proclamation that what matters is quality, publicly verifiable textual structure, integrity, and transparency of publication (e.g., peer review), not primarily or solely the logo of the publishing house.

Under full copyright protection, with rights retention for the author and the supporting scientific institution (*Žižka*), both Velké dějiny zemí Koruny české and Petr Čornej's *Jan Žižka*

simply, it is nothing short of contemptuous of Eastern academics – and therefore extremely offensive.

7 Not one Russian, Serbian, Bulgarian, Slovak, or Hungarian publisher appears on the BIBLIO-C list for 2024. This would seem to imply, inevitably, that these nations lack even one quality academic press or that their scholarly output is so pitifully meagre that no press there has any claim to significance. BIBLIO-C claims Russia, Serbia, Bulgaria, Slovakia, and Hungary are only scientific deserts.

8 BIBLIO-C acknowledges only one Polish publisher. Therefore, it notes a single press in a country of almost 40 million with around 500 universities and major institutions like those in Warsaw and Kraków, which surpass Slovenia's largest, the University of Ljubljana. BIBLIO-C in the Czech setting only records the press of the University of Pardubice – an institution roughly the same size as the University of Primorska – which is completely unrepresentative given the Czech academic book market and its observable balance of power (the quality and scale of editorial teams, established publishing practices, institutional strength for university presses, annual title output, and market turnover). But in Slovenia's planned scientific economy, this is neither novel nor especially unexpected.

Still, a nagging issue remains: who determines what qualifies for this list and how? Even this puzzle has a solution found with work: publishers are added to the list on the basis of a negotiated economy – by proposal (from interested parties; see <https://www.arrs.si/sl/akti/23/inc/metodskupna-23-Priloga.pdf>).

9 <https://coara.eu/agreement/the-commitments/>

– Kdor bo Velké dějiny zemí Koruny české ali Čornejevega *Žižko* želel ali potreboval – in slednjih je bilo doslej nekaj deset tisoč –, bo, kot trajno funkcionira knjižni trg vse od Gutenberga, izkazal spoštovanje avtorjem in založbi. Zato si bo knjige – kupil. Ali pa si jih izposodil v knjižnici. Celó v Sloveniji.

Čornejev Žižka: češka (ne več) konfliktna kulturna in mentalna dediščina

Zgodovinska podoba in njena historiografska ubeseditve vojščaka Jana Žižke sta stoletni nevraltični točki češke nacionalne identitete in mentalni izziv ter duhovnozgodovinski dolg češke historiografije. Zagonetni sta ravno toliko, kot je v noveli *V gozdu* Ryunosukeja Akutugave zagatno vprašanje, kako je preminil samuraj, torej zagonetka, bolj znana po znameniti inscenaciji v filmu *Rašomon* Akira Kurosave (1950).

Kot v literarnem in filmskem narativu nič zares jasno ne razkriva, kdo da je pokončal japonskega bojevnika, tudi češka historiografija od 19. stoletja do monografije Petra Čorneja niha med dvema ekstremoma, ki jima je doba komunističnega totalitarnega družbenega eksperimenta po letu 1948 vtisnila še dodatno mentalno komponento.

Palacký

Oče češke historiografije v dobi »meščanov in revolucij«, František Palacký, je Žižko v svojih impresivnih *Dějinách Národu Českého* okarakteriziral z naslednjimi besedami (1986, 361–362):

Žižko [smo] upodobili kot fanatika – vernosti. Ta izraz je imel tedaj nekoliko širši pomen, kot ga ima danes, in se ni nanašal predvsem na primerna dela, temveč na premišljanje in verjetje vsega, kar je zapisano v Božjem zakonu. Kot je pri ljudeh v navadi, da vsak edino svojo vero šteje za pravo in zveličavno, v tem pogledu se tudi Žižka ni razlikoval od tedanjih ljudi, takisto ni mislil, da bi bil lahko plemenit kdorkoli, kdor bi ne imel zveličavne vere. Ni bil naklonjen zgolj vnanjemu izkazovanju verskega čuta, temveč odločnosti v Bogu ljubih dejanjih: hotel je vernost, ne

were published only as printed editions. They are free of the anomalies and lower quality that often accompany the enforcement – sometimes bureaucratically imposed – of the latest ‘scientific creed’, a construct that in Slovenia is a mish-mash of different, inconsistent ideas and activities masquerading under the grandiose label of ‘open science’.¹⁰

Those who want or need Velké dějiny zemí Koruny české or Čornej’s *Žižka* – and tens of thousands have – will, as the book market has operated since Gutenberg, show respect to the authors and publisher by buying the books or borrowing them from a library, even in Slovenia.

Čornej’s Žižka: Czech (No Longer) Conflicted Cultural and Mental Legacy

For centuries, the historical personage of Jan Žižka and his historiographical representation have been neuralgic points of Czech national identity, creating a mental struggle and a spiritual-historical debt for Czech historiography. More famously examined in Akira Kurosawa’s *Rashomon* (1950), they are as mysterious as the question in Ryunosuke Akutagawa’s *In a Grove* about how the samurai died.

10 At least in the Republic of Slovenia, ‘open science’ seems mostly a ‘top-down’ government-bureaucratic initiative still in its early stage. Researchers – those of us who, with our own mental energy and creativity, keep the whole ‘flying circus’ of academia in motion – have not been consulted in the least, nor in any meaningful way, about the merits or purpose of this so-called ‘open science’. Furthermore, whether at home or abroad, the present state of scientific communication provides no hint at all of where this path might lead: towards a universal vulgarisation of everything, including science itself, with a woke, mandatory inclusion of all societal groups – especially the ‘down-trodden and insulted’, that is, marginalised social structures – in its practice; or whether it will manage to preserve at least the outward semblance of intellectual excellence, which, throughout the history of science, has been taken for granted precisely because of the complexity and rigour of cognition, the very *conditio sine qua non* of science itself.

One could argue that only chaos theory could start to provide a remotely acceptable explanation of what, under the supposed shared ‘semantic umbrella’, phenomena like citizen science and diamond open access to publications – funded mostly by taxpayer money – have in common, or how citizen science fits with the assessment of research work outside the traditionally imposed metrics.

pobožnjakarstva. Zakon Božji je bil zanj geslo za boj, zakonu Božjemu se je samozvanelec udinjal kot maščevalec; za zakon Božji je plenil in brez milosti moril vse, ki niso živeli po njem. [...] Strpnost in spravljivost sta mu bili neznani čednosti; vsakršno pretvarjanje, mlačnost, omahovanje in neodločnost so se mu zdeli odvrtni v očeh Gospoda. Na Češkem ni hotel imeti drugih kot odkritosrčne, odločne in trdne ljudi, pa četudi jih je malo ...

Palacký je Žižko upodobil najprej kot junaškega voditelja, v katerega so bile uprte oči celotnega naroda, v zadnjem letu pred smrtjo (1424) pa kot strašljivega vojskovodjo, ki ni prenehal tepsti svojih sodeželanov in je pri tem vsak nadaljnji podvig ostarelega condottierea po okrutnosti presegal prejšnje. Žižkovo smrt je Palacký štel za zgodovinsko pozitiven dogodek. Ob tem je zapisal (1986, 361):

Takšen je bil nepričakovani konec bojevnika, ki se je rodil še pod cesarjem Karlom IV. in je bil skoraj do svoje starosti praktično neznan, šele zadnjih pet let življenja pa je celotne narode in stoletja napolnil z grozo, ki jo je vlivalo njegovo ime. Versko gibanje, katerega duh se je utelesil zlasti v osebi Husovi, je prav skozi Žižko dobilo svojo moč v materialnem svetu, in to tako, da je moglo za daljši čas zatresti celotno Evropo: in tako, kot se mora Žižka husitstvu zahvaliti, da je zaslovelo njegovo sicer vseskozi skromno ime, tako mora tudi husitstvo velik del svojega nekdanj tako velikega vpliva na svetovno dogajanje in odmeva pripisati Žižkovi bojevniški genialnosti; brez slednje bi bilo z vojno močjo zadušeno bržda že v prvem spopadu, češki husiti pa bi najverjetneje delili usodo svojih valdežanskih verskih bratov. [...] Do danes ni niti enega imena iz češke zgodovine, ki bi bilo v ustih ljudi, zlasti preprostih, večkrat kot Žižka, četudi se ne kaže več kot genialni vojščak, temveč kot besni demon, nepremagljiv s človeško roko.

Czech historiography from the 19th century to Petr Čornej's monograph swings between two extremes, just as the literary and cinematic narrative exposes nothing obvious about who murdered the Japanese warrior, further complicated by the mental imprint of the communist totalitarian experiment post-1948.

Palacký

František Palacký, the father of Czech historiography in the time of 'burghers and revolution', described Žižka in his *Dějiny Národu Českého* as follows (Palacký 1986, 361–362):

We showed Žižka as a zealot for faith. The word then had a wider connotation than now; it referred not mostly to actions but to the thinking and conviction in all that was recorded in God's law. As is usual, individuals think only their own faith is true and salvific; in this respect, Žižka was no different from his peers. He thought no one could be noble without salvific faith. He preferred steadfast deeds cherished by God over simple outward shows of religious feeling; he wanted faith, not sanctimoniousness. God's law was his battle cry; as a self-proclaimed avenger, he served it, plundering and mercilessly killing everyone who did not live by it. [...] Virtues he had never known were tolerance and reconciliation; for the Lord, hypocrisy, lukewarmness, doubt, and indecision were loathsome. Even if they were few, he desired only honest, strong, and steady individuals in Bohemia.

Palacký first depicted Žižka as a heroic leader, the centre of the whole country's attention; in his last year before death (1424) he painted him as a terrible warlord who mercilessly assaulted his countrymen, each following exploit exceeding the brutality of the last. Palacký (1986, 361) considered Žižka's death a historically favourable occurrence, penning:

Such was the unanticipated conclusion of a warrior born under Emperor Charles

Tomek

Žižka Václava Vladivoja Tomka (1879, biografi-ja je bila zamišljena kot samostojno znanstveno delo, toda tudi kot del Tomkove historiografi-je o Pragi *Dějepis Města Prahy*) je precej druga-čen kot v historiografski upodobitvi Palackega: Tomkov Žižka je navdušeni češki patriot, ki se sicer bojuje navdahnjen z iskrenim verskim žarom za zakon Božji in tako postane neizprosni uničevalec pokvarjene katoliške duhovščine, toda njegov boj je premišljen in usmerjen k splošnemu dobru, k obrambi češke dežele pred tujci, predvsem pa si Tomkov Žižka prizadeva za obnovitev kraljevske moči in ponovno uvedbo trdnega reda v deželi. Tomek Žižko, kolikor je le mogoče, izvzame iz vseh najkontroverzejših dogodkov češke zgodovine v obdobju 1419–1424, kjer pa ne more zatajiti vojščakov prisotnosti *in situ*, jo skuša vsaj marginalizirati. Tako Žižka pri Tomku npr. ni eden od voditeljev napada na rotovž na Novem mestu praškem 30. julija 1419, temveč skorajda že naključni pasant, ki se je jurišu na mestno hišo, katerega najbolj znani del je prva praška defenestracija, pač pridružil – kot pomočnik, v slogu »kamor vsi Turki, tja tudi mali Mujo«.

Pekař

Tako s prvim kot z drugim pogledom se je v svojem monumentalnem delu *Žižka a jeho doba* (1927–1933) v obdobju prve Čehoslovaške spoprijel ugledni historiograf Josef Pekař,¹¹ ki je zlasti

11 Pekař je bil doslej tudi edini uglednejši češki zgodovinar, ki je pokazal raziskovalno zanimanje (korespondenca s Franom Ramovšem) za, kot je misliti glede na njegovo obsežnost, pomemben, toda doslej ekdotično še neizdan in pretežno še neprečten zgodovinski vir iz obdobja husitske reformacije in revolucije. Gre za *Tractatus de husitis*, ki ga pod signaturo Ms 141 hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani. Kodeks na papirju (247 folijev, 21,5 x 13,5 cm, digitalizirana kopija: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-VCDW9T3H>) je sicer nena-domestljivo pomemben za zgodovino slovenske kulture in književnosti, kajti vsebuje enega maloštevilnih srednjeveških rokopisov – *Stiški rokopis* (fol. 245b–247b), pisec starejšega kontingenta slovenskega besedila (1428), zapisanega v mlajši češki bastardi, pa je bil nedvomno Čeh, za katerega je misliti, da je se pred verskimi prekucijami in vojnim nasiljem v Češkem kraljestvu zatekel k sobratom v cisterco v Stični. Znano je avtorjevo ime (»Martinus praedicator in

IV, virtually unknown until his old age, who in his last five years filled whole countries and centuries with dread motivated by his name. Especially in Hus, the religious movement shook Europe for a time by means of Žižka, gaining its material power. Hussitism, like Žižka, owes much of its former-great worldwide impact and resonance to Žižka's martial brilliance, which explains his otherwise modest notoriety. Without it, Czech Hussites would most likely have shared the fate of their Waldensian brethren and it would probably have been destroyed by military force in the first battle. Though he seems not as a great fighter but as a raging monster, untouchable by human hands, no name from Czech history is spoken more frequently even now, particularly among the common people, than Žižka's.

Tomek

Václav Vladivoj Tomek's *Jan Žižka* (1879, conceived as a standalone scholarly work but also part of Tomek's historiography of Prague, *Dějepis Města Prahy*) shows a significantly different Žižka from Palacký's. Fighting with genuine religious zeal for God's law, Tomek's Žižka is a passionate Czech patriot who becomes an unyielding destroyer of corrupt Catholic priests. But his battle is intentional and for the common good; he defends the Czech land against outsiders and works to restore royal power and re-establish law and order. Tomek distances Žižka from the most contentious events of Czech history between 1419 and 1424 as far as he can and downplays Žižka where he cannot deny his presence. For example, rather than leading the attack on the New Town Hall in Prague on July 30, 1419, Žižka is portrayed more of a bystander who accidentally participates in the assault – famous for the first Prague defenestration – as a simple assistant.

Tomku očital projiciranje češke družbene realnosti 19. stoletja v narativ o zgodnjenovoveškem bojevniku z Južne Češke. Pa tudi Palackega ni pustil brez graje: menil je, da se oče češkega naroda ni znal vživeti v mentaliteto viharnege časa v letih po 1419, ki da je bila Palackemu eksistenčno povsem tuja, pa je zato

želel Žižko približati spoštovanju moderne človeka in predvsem Čeha ter ga, takorekoč, civilizirati, dati za zgled ideala narodnega junaka, ki si prizadeva za povezovanje vseh domoljubnih sil, se trudi za pravni red itd., torej takega, ki je v vsakem pogledu primeren za slavljenje v salonih in na ljudskih zborovanjih 19. stoletja. [Pekař 1990, 115]

Pekař (1990, 116–117) je Žižko videl takole:

Kakšno podobo je v mojih očeh dobila Žižkova duhovna postava? Predvsem pravim, da Žižke ni mogoče razumeti, če ne poudarimo, da je plod duhovnega viharja, ki ga na čeških tleh ni bilo nikoli podobnega in ki se mu po globini, učinku in patosu komaj mora primerjati kateri drugi, če sploh kateri, v srednjeveški Evropi. Ne izpovedovalec zmernih nazorov niti mož reda in discipline, temveč ravno nasprotno: voditelj in junak revolucije miselnega poleta, do tedaj neobičajnega, ki je hotela življenje krščanstva z ognjem in mečem uskladiti z ukazom in voljo Kristusa – to je bil Žižka! Tribun nasilnega preobrata, ki je po poti bolezenske verske razvnetosti, nasičene s prepričanjem, da gre za razodeto voljo Božjo, iz nepomembnega kraljevega spremljevalca postal opolnomočeni predstavnik Gospodovega kaznujočega srda, voditelj vojske Božjih bojevnikov, »da bi izgnal vso pohujšanje iz služee cerkve, da bi izvrgel hudobne izmed pravičnih in da bi opravil maščevanje ter tepel z udarci narode, ki so se uprli zakonu Kristusovemu ...«

Sittich«), ki je hkrati tudi prvo znano ime kateregakoli avtorja v zgodovini slovenske književnosti. Pridigar Martin se v kodeksu razodeva predvsem kot avtor antihusitske polemike, ki obsega pretežni del kodeksa (fol. 1a–84b).

Pekař

Eminent historian Josef Pekař¹¹ interacted with both points of view in his monumental *Žižka a jeho doba* (1927–1933), published during the First Czechoslovak Republic. He especially condemned Tomek for projecting 19th-century Czech social reality onto the story of the early modern South Bohemian warrior. He also attacked Palacký, contending that the father of the Czech nation failed to relate to the chaotic mindset of the post-1419 period, which was existentially foreign to him. Palacký therefore

tried to make Žižka palatable to modern man, particularly Czechs, by ‘civilising’ him as an ideal national hero, working to unite patriotic forces, maintain legal order, and act as a model for celebration in salons and public events of the 19th century. [Pekař 1990, 115]

Pekař (1990, 116–117) saw žižka as follows:

In my opinion, what picture does spiritual figure of Žižka take? Above all, I say that Žižka cannot be understood without stressing that he was a product of a spiritual tempest unlike any other in Czech lands, comparable in depth, impact, and pathos to few, if any, in mediaeval Europe. Not a supporter of moderate views, nor a man of order and discipline,

11 Pekař was also the only prominent Czech historian to show research interest (through correspondence with Fran Ramovš) in a significant but largely unstudied historical source from the Hussite Reformation and Revolution period: the *Tractatus de busitis*, preserved under signature Ms 141 at the National and University Library in Ljubljana. This codex on paper (247 folios, 21.5 x 13.5 cm, digitised: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-VCW9T5H>) is invaluable for the history of Slovenian culture and literature, containing one of the few medieval manuscripts, the Stična Manuscript (fol. 245b–247b). The older Slovenian text (1428), written in younger Czech bastard, was undoubtedly penned by a Czech, likely a refugee from religious upheavals and wartime violence in the Czech Kingdom, who sought refuge with brethren at the Cistercian monastery in Stična. The author's name, ‘Martinus praedicator in Sittich’, is known – the first recorded name of any author in Slovenian literary history. Martin reveals himself primarily as an author of anti-Hussite polemics, which dominate the codex (fol. 1a–84b).

Tezno zgodovinopisje epohe komunističnega totalitarizma

Toda češkemu zgodovinopisju v »stoletju skrajnosti« se je – podobno kot tej humanistični disciplini drugje za železno zaveso, na Poljskem, Madžarskem, tudi v Jugoslaviji ... – zgodil »zmagoviti februar«. Komunistični prevzem oblasti, ki je s svojimi posledicami do leta 1989 onemogočal javno objavljane historiografskih pogledov, izrazilo disonantnih od zapovedane tezne zgodovine družbenih razredov in njihovega umišljenega permanentnega boja.¹²

Josef Macek je tako v svoji pregledni monografiji *Husitské revoluční hnutí* (1952), ki je bila ob koncu prve normalizacije z odlokom Klementa Gottwalda počaščena celo z državno nagrado za leto 1952, »delovnemu ljudstvu« v poduk zapisal (str. 95):

Leta 1421–1434 so obdobje, ko je meščanska opozicija vodila »božje bojvnike« v nove bitke in se uspešno upirala mednarodni reakciji. Prva leta tega obdobja so bila zaznamovana z vodenjem in s politično koncepcijo Jana Žižke s Trocnova. [...] Vsi poskusi buržoazne historiografije, da bi husitsko revolucionarno gibanje prikazala kot »Žižkovo delo«, izvirajo iz napačnega personalističnega razumevanja zgodovinskega razvoja. Ugotovili smo, da se je husitski revolucionarni val vzdignil iz širšega temelja, iz čeških vasi in mest, kjer je delovno ljudstvo vstalo v boj proti staremu izkoriščevalskemu redu.

12 Iz obdobja lastnega intelektualnega oblikovanja med študijem na Karlovi univerzi v Pragi na prelomu tisočletja poznam topogledno življenjsko zgodbo barokista, prof. dr. Alexandra Sticha, ki je bil mentor mojega rigoroznega dela in je v obdobju pred letom 1989 pisal »za predal«, objavljal, kolikor je mogel, pod psevdonimom ali pa so mu znanstveno gostovanje in publikacijo v tujini omogočili njegovi dolgoletni prijatelji, tudi profesorji na Oddelku za slavistiko FF Univerze v Ljubljani, Breda Pogorelec, Ada Vidovič Muha in še kdo. Na Češkem o baroku namreč pred žametno revolucijo ni bilo prav lahko pisati zares znanstveno pošteno in brez zaprek »zoženega prostora« oz. so bile tovrstne knjige prej izjema kot pravilo, njihovi avtorji pa so bili kdaj, četudi zelo diskretno, primorani »pomahati v čast« revoluciji (tudi Václav Černý na neki paradi Gustávu Husáku).

but rather the reverse: a leader and hero of a revolutionary intellectual surge, unmatched in its desire to match Christian life with Christ's command and will through fire and sword – this was Žižka! Driven by a pathological religious fervour steeped in the belief of divine will, he changed from an unimportant royal attendant to an empowered agent of God's punishing wrath, commanding an army of divine warriors to 'expel all scandal from the serving church, cast out the wicked from the righteous, and execute vengeance, striking nations that defied Christ's law'.

Doctrinaire Historiography of the Communist Totalitarian Period

Czech historiography – like the humanities elsewhere behind the Iron Curtain, in Poland, Hungary, and Yugoslavia – faced the 'victorious February' in the 'century of extremes'. The communist takeover after 1948 stifled public dissemination of historiographical views markedly dissonant with the mandated doctrinaire history of class struggle and its imagined perpetual class struggle.¹²

Josef Macek, in his book *Husitské revoluční hnutí*, published in 1952 and given a state award by Klement Gottwald, wrote for the 'working people' (p. 95):

From 1421 to 1434, when the bourgeois opposition drove 'God's warriors' into fresh

12 From my intellectual formation during studies at Charles University in Prague at the turn of the millennium, I recall the poignant life story of prominent Baroque scholar Prof. Alexander Stich, PhD., my thesis advisor. Before 1989, he wrote 'for the drawer', published under pseudonyms when possible, or relied on long-time friends, including professors at the Department of Slavistics at the University of Ljubljana's Faculty of Arts (Breda Pogorelec, Ada Vidovič Muha, and others), to facilitate scientific visits and publications abroad. Writing about the Baroque in pre-Velvet Revolution Czechoslovakia was no easy task without navigating the 'narrow space' of restrictions, and such books were exceptions rather than the rule. Their authors were sometimes subtly pressured to 'wave to the revolution' (e.g., Václav Černý at a parade for Gustáv Husák).

Konceptualno podoben pogled na Žižko, češko husitsko reformacijo in revolucijo je mogel v obdobju do ustanovitve moderne slovenske države dobiti tudi slovenski bralec, kajti v našo materinščino prevedeno delo Václava Huse *Dějiny Československa* (1961, slovenski prevod pod naslovom *Zgodovina Čehov in Slovakov* je bil izdalan po 2. izdaji iz leta 1962) npr. vprašanja lastnine v skupnosti taboritov bralcu razjasnjuje z naslednjimi besedami (Husa 1967, 82):

Lastninska skupnost taboritov kajpada še ni mogla privedi do ustanovitve komunističnega družbenega reda, ker ni temeljila na podružbljanju proizvodjalnih sredstev. To je bil t. i. *potrošniški komunizem* [sic!] [poudaril J. V.] ...

Tak pogled na zgodovinske fenomene ni bil tuj niti historiografiji o reformaciji 16. stoletja. V Nemški demokratični republiki je tako v soj žarometov zgodovinopisja, publicistike in umetnosti namesto podpornika knežje smeri reformacije, »reakcionarja« Luthra, stopil mnogo radikalnejši Thomas Müntzer, NDR pa je tega kreativnega, elokventnega in ekspresivnega voditelja kmečke vojske iz časa *Bundschuh* (1525) inscenirala na filmu (1956) ter ga nazadnje upodobila celo na bankovcu za pet mark.

In sicer na podobno emblemski ter za historiografa s stališča idearija in imaginarija dobe imagološko izzivalen način, kot je npr. wilhelminska Nemčija v letih 1908–1910 na Flottenhuderter (100 RM) vgravirala grb, kraljevske dragulje in krono, hrast ter floto odprtega morja, kot je Weimarska republika na bankovcu za 50.000 mark leta 1922 upodobila Luthra ali kot je hitlerjanski III. Reich na bankovcu za 5 RM izrisal likovni emblema nacističnega rasnega kulta, moško glavo v slogu Arna Brekerja. Ali: kot je komunistična Čehoslovaška trikrat (1953–1962, 1962–1972: 25 čehoslovaških kron; 1971–1991: 20 kron) na bankovec postavila Jana Žižko (Čornej 2019, 656).

fights, successfully opposing worldwide response, marks a time. Jan Žižka of Trocnov's leadership and political vision defined the early years. All efforts by bourgeois historiography to depict the Hussite revolutionary movement as 'Žižka's work' result from a defective personalistic perception of historical evolution. The Hussite revolutionary wave originated from a more general basis, from Czech villages and towns, where the working people rose against the ancient oppressive order.

Slovenian readers had access to a conceptually comparable perspective of Žižka, the Czech Hussite Reformation, and the revolution until modern Slovenia was founded. For example, Václav Husa's *Dějiny Československa* (1961, translated into Slovenian as *Zgodovina Čehov in Slovakov* based on the 1962 second edition) discusses the question of property in the Taborite community (Husa 1967, 82):

Of course, the Taborite community of property could not cause the creation of a communist social order since it was not founded on the socialising of the means of production. This was so-called *consumer communism* [sic!] [emphasised by J.V.] ...

Such a viewpoint was not foreign to the historiography of the 16th-century Reformation. Rather than the 'reactionary' Luther, the radical preacher and theologian Thomas Müntzer, head of the peasant army during the *Bundschuh* (1525), was pushed into the forefront of history, journalism, and art in the German Democratic Republic. The GDR showed him on the 5-mark banknote and in film from 1956.

Akin to how Wilhelmine Germany (1908–1910) engraved the coat of arms, royal jewels, crown, oak, and open-sea fleet on the Flottenhundert (100 RM), this was done in a similarly emblematic and, for a historian, ideologically and imaginatively provocative way; the Weimar Republic depicted Luther on the 50,000-mark banknote in 1922; or the Nazi Third Reich portrayed a male head in the style of Arno Breker,

Programski, progresivistično ideološki tezni pogled na zgodovino, ki da naj bi jo zaznamovalo predvsem iteriranje konflikta domnevno tlačanih s tlačitelji in progresivno-revolucionarnih kmečko-delavskih družbenih stanov z nazadnjaškimi konservativci »na oblasti«, zlasti z Rimsko cerkvijo, kot ga je zastran Žižke razbrati pri Macku, Husi in še marsikaterem historiografu epohe komunističnega totalitarizma, kajpak ni zaobšel niti slovenske historiografije. Tiste, ki se je ukvarjala npr. z luteranskim 16. stoletjem v slovenski kulturi.

Posebej ekspliciten odmev je dobil v programskem spisu marksističnega filozofa Borisa Zihlerla *Družbeno-politični temelji reformacijskega gibanja na Slovenskem* (Zihlerl 1952, 7–14), ki je intoniral *Drugi Trubarjev zbornik*, izdan ob štiristoletnici prve slovenske knjige. V njem je avtor kot obvezno ugotavljal povezavo med luteransko reformacijo in kmečkimi upori ter konstatiral (str. 8): »[O]b zori buržoaznega sveta je vsak boj proti fevdalizmu moral dobiti obliko verskega boja, boja med 'pravo' in 'krivo' vero.« Razpravo je zaključil s citatom iz Kardeljevega *Razvoja slovenskega narodnega vprašanja*, popolnoma izključena pa je ostala »materia prima«: zgodovinska rekonstrukcija duhovnega sveta, imaginarija in idearija dobe, ki se je le deloma realizirala kot luteranska reformacija. – Zihlerl je namreč vprašanje katoliške reformacije 16. stoletja, ki enega od vrhuncev doseže z delovanjem tridentinskega koncila, 1545–1563, mirno prezrl, enako pa je storil tudi s kmečkimi upori na Slovenskem v 17. in 18. stoletju, ko med slovenskim etnikom ni bilo o luteranski reformaciji Trubarja in njegovih ne duha ne sluha več, razen v trajni rabi Dalmatinove *Biblije* ter v kapilarni komunikaciji podtalja in posameznih izoliranih vasi na Koroškem.

Toda: ideološki krmarji zgodovinarskega dela se v epohi komunističnega totalitarizma po navadi niso imeli ne časa ne volje minuciozno muditi ob prav vseh meandrih in rokavih zgodovinskega toka, zlasti ob takih ne, katerih nepristrana kritična analiza bi utegnila marksistični tezni pogled na zgodovino razkriti kot

Slika 2: Žižka na bankovcih komunistične Čehoslovaške
Figure 2: Žižka on the banknotes of communist Czechoslovakia.

an emblem of racial cult, on the 5 RM note. Similarly, communist Czechoslovakia put Jan Žižka on banknotes three times (1953–1962, 1962–1972, 25 Czechoslovak crowns; 1971–1991, 20 crowns) (Čornej 2019, 656).

Slovenian historiography was also affected by the programmatic, ideological doctrinaire perspective of history – allegedly shaped by the ongoing struggle between the supposedly oppressed and their oppressors, and revolutionary peasant-worker classes against reactionary

neadekvaten, in torej neujemalen, razlagalni algoritem glede na izpričano zgodovinsko realnost.

Zavoljo komunistične materialistične interpretacijske paradigme, ki je reformacijo praviloma reducirala izključno na družbenoslojni konflikt, porojen iz lastninsko-posestnih razmerij zgodnjega novega veka, ter v primeru slovenske reformacije 16. stoletja le na rojstvo slovenskega knjižnega jezika in, posledično, na pisanje knjig v slovenskem idiomu – se je v zvezi s slovensko književnostjo 16. stoletja v kulturni zgodovini, pisani med 1952 in 80. leti 20. stoletja, uveljavil ahistorični ideološki konstrukt.

Gre za obrat, ki je zgodovinsko dogajalno *posledico* (knjige v slovenskem jeziku kot orodje za odrešitev duše slovenskega slehernika) permutiral na mesto duhovnozgodovinskega *vzroka* dejavnosti slovenskih mož vere 16. stoletja; poklicni dušni pastir, duhovnik najprej rimske, nato luteranske cerkve Trubar je potemtakem vse svoje bitje in nehanje zapregel le v en sam cilj – postati pisatelj.

Tako se je mogel naroditi pomenljiv sociološki in kulturni fenomen: slovenski povsem sekularni, neduhovni, občasno celo izrazito protiverški protestantizem druge polovice 20. stoletja in sodobnosti, kot izključno kulturna identifikacija in identiteta, brez prisotnosti mišljenja transcendence. Torej: »protestanti« ... Toda – brez vere.

In: Trubar se je tako mogel v slovensko nacionalno zgodovino v drugi polovici 20. stoletja vpisovati praktično le kot prvi slovenski pisatelj z vsemi modalitetami slednjega. Ne pa kot – izhodiščno in predvsem – edinstveno ustvarjalna, novoveško individualna manifestacija s slovenskim jezikom mišljene duhovnosti, kot človek trdne krščanske vere kot eksistencialne neobходимosti in kot mož duha evropskih mentalnih dimenzij. Kot duhovnik, ki mu je bilo odrešenje duše zase in za svoje rojake skladno s takratnim obćim in z njegovim osebnim idearjem tako pomemben osebni eksistencialni imperativ, da je spričo njega začel ob svojem rednem dušnopastirskem delu tudi prevajati in pisati. Takega Trubarja, predvsem, občasno celo iz-

conservatives ‘in power’, especially the Roman Church – as seen in Macek, Husa, and other historians of the communist totalitarian era. Studies of the Lutheran 16th century in Slovenian culture, for example, made this clear.

Set the tone for the Second Anthology of Primož Trubar, published on the 400th anniversary of the first Slovenian book, the programmatic essay by Marxist philosopher Boris Zihlerl, *Družbeno-politični temelji reformacijskega gibanja na Slovenskem* (Social-Political Foundations of the Reformation Movement in Slovenia, Zihlerl 1952, 714), showed a particularly clear echo. Zihlerl (1952, 8) claimed a required link between peasant revolts and the Lutheran Reformation, saying, ‘At the dawn of the bourgeois world, every struggle against feudalism had to take the form of a religious struggle, a battle between ‘true’ and ‘false’ faith.’ He finished with a quote from Edvard Kardelj’s *Development of the Slovenian National Question*, completely ignoring the ‘materia prima’: the historical reconstruction of the spiritual world, imaginary, and ideology of the era, only partially realised as the Lutheran Reformation. Ignoring the Catholic Reformation of the 16th century, which peaked with the Council of Trent (1545–1563), as well as the peasant uprisings in Slovenia in the 17th and 18th centuries, when Lutheran Reformation ideas had long faded among the Slovenian ethnic group except ongoing use of Dalmatin’s Bible and capillary communication in underground networks within isolated Carinthian villages.

But especially for those whose unbiased critical study could reveal the Marxist doctrinaire perspective as an insufficient explanatory algorithm for recorded historical reality, ideological stewards of historical work in the communist totalitarian era usually lacked the time or desire to linger over every meander and tributary of the historical stream.

An ahistorical ideological construct took root in Slovenian cultural history written between 1952 and the 1980s because of the

ključno – pisatelja, je (še vedno) najti v sodobnih slovenskih učbenikih za pouk slovenske književnosti, pa kajpak tudi pretežno v vseh pomembnejših historiografskih delih o zadevnem vprašanju do opusa teologa, cerkvenega in literarnega zgodovinarja Jožeta Rajhmana.

Čornej

Čornejev *Žižka* je v prvi vrsti historiografsko izjemno natančno izbrušena znanstvena biografija: samo razlagalne opombe ter seznam virov in literature »tehtajo« nič manj kot 146 strani, ki so stavljene v tipografiji velikosti 8 (od zadnje razlagalne opombe) oz. 9 pik (seznam virov in literature). Avtor ob tem pojasnjuje, da je posamezne epizode iz življenja znamenitega vojskovodje, ki bi mogle historiografski narativ obremeniti s pripovedno zastranitvijo, ter obsežno dodatno dokumentacijsko in argumentativno tvarino izpustil iz objave v svojem magistralnem delu (Čornej 2019, 658).

Narativ je strukturiran v osem obsežnih poglavij.¹³ Izpisan je linearno in izhaja iz avtorjevega razumevanja znanstvene biografije kot tudi literarnega besedila, ki ga ne določata le znanstveni spoznavni proces in njegova ubeseditiv, temveč ga definirajo tudi proporci, jasna kompozicija in primerna stilistična intenziteta, »da se lahko bere« (Čornej 2019, 658). Avtor bralca vodi od *Žižkovega* rojstva do smrti. Miselno popotovanje popelje od etimologije imena *Žižka* preko upodobitve bivališča neimovitega podeželskega plemiča v gozdnati pokrajini blizu Češkega Krumlova do prikaza težkega življenja drobnih plemenitašev *Žižkove* dobe, ki niso imeli tolikšne zemljiške posesti, da bi iz nje prejeli dovolj prejemkov, da bi lahko živeli od njih, niti toliko, da bi jo obdelali in spodobno živeli »od pluga«, pa so se zato udingjali kot roparski vitezi v plenilskih družčinah, ki so se lotevale napadov na trge in mesta. Eden o njih je bil tudi *Žižka*, prof. Čornej pa bralca povede od proskri-

communist materialist interpretive paradigm, which usually reduced the Reformation to a class struggle born of early modern property relations, and in the case of the Slovenian Reformation solely to the emergence of the Slovenian literary language, literature and book production. This construct turned a historical result – books in Slovenian as tools for the salvation of the common Slovene's soul – into the historical cause of the activities of 16th-century Slovenian men of faith. Trubar, a professional clergyman of first the Roman, then the Lutheran Church, was shown as committing his whole being to one aim: becoming a writer.

A purely cultural identification and identity, lacking transcendental thought, gave rise to a notable sociological and cultural phenomenon: a totally secular, non-spiritual, sometimes openly anti-religious Slovenian Protestantism of the late 20th century and beyond. To put it another way: Not the Lutherans, but rather the 'Protestants' ... albeit bereft of faith.

So, Trubar was recorded into Slovenian national history in the second part of the 20th century mostly as the first Slovenian writer, with all the qualities of that role, instead of as – first and foremost – a uniquely creative, early modern age individual expression of spirituality articulated in the Slovenian language, a man of strong Christian faith as an existential need, and a figure of European intellectual standing. As a pastor whose salvation of his soul and his compatriots' was, per the era's general and personal ideology, such a vital existential imperative, he started translating and writing in addition to his usual pastoral responsibilities. This Trubar – mostly a writer, sometimes exclusively so – persists in modern Slovenian textbooks for literature education and, naturally, in most significant historiographical works on the topic, up to the output of theologian, ecclesiastical, and literary historian Jože Rajhman.

Čornej

Above all, Čornej's *Žižka* is a historiographical-ly precise academic biography; the bibliography

13 1: Mladost in zorenje; 2: Praga – Češka – Evropa; 3: Rojstvo vojskovodje; 4: Tábor in prva križarska vojna; 5: *Žižka* pred vrati; 6: Jobova noč; 7: Češki vzhod; 8: Podoba v sencih.

biranca preko amnestije v službo češkega kralja Václava IV., ugotavlja, kako je reševal svoje prvo »stanovanjsko vprašanje« v Pragi, predvsem pa skuša rekonstruirati viharno dobo, ki je Jana Žižka leta 1419 izstrelila v orbito »bojnikov za zakon Božji« ... Tako nastane velika scenska historiografska pripoved, pravzaprav panorama Žižkovega časa in evropskega prostora, ki jo je mogoče povzeti takole:

*Najnovejši Žižka v povzetku*¹⁴

Znameniti enooki češki bojevnik Jan Žižka se je rodil okoli leta 1360 (najkasneje 1364) verjetno v Trocnovu, 16 kilometrov jugovzhodno od Čeških Budejovic. Prevzel je priimek s *Trocno-va* po majhnem južnočeškem kraju, kjer so imeli njegovi starši in sorodniki vse do leta 1421 dve kmetiji, ki sta skupaj obsegali površino dveh lanov (približno 40–50 hektarjev). Ni jasno, kdo sta bila njegova oče in mati, vendar ju običajno identificirajo kot Gregorja in Jano; omenjena sta v mrliški knjigi v lokalnem minoritskem samostanu v Češkem Krumlovu. Kot manjši plemič je imel Jan Žižka grb z emblemom raka, verjetno rdečega na srebrnem polju, čeprav dokazov o barvah ni bilo najdenih. Nihče od njegovih znanih sorodnikov (brat Jaroslav, sestra Anežka ali Ana, teta ali bratranec po očetovi strani) ni uporabljal priimka Žižka. To ime se je v družini našlo izključno na Jana in nedvomno izkazuje edinstveno ter značilno lastnost, morda trajno poškodbo njegovega očesa, zaradi česar je oslepel, ko je bil otrok ali mladostnik. Čeprav je bil priimek Žižka na Češkem od 14. stoletja naprej precej pogost, so dokazi o njegovi priljubljenosti rabi kot poimenovanje za enooko osebo začeli nastajati šele po vojščakovi smrti. Po podatkih iz mrliške knjige v Češkem Krumlovu je bil Jan Žižka poročen dvakrat in je preživel obe ženi (obe sta nosili isto ime: Katarina). Edini Žižkov potomec je bila hči, njeno ime ni znano, vendar je izkazano, da je bila poročena z Jindřichom (ali Ondřejem/Andrejem) iz Duba.

14 Na podlagi angl. povzetka (Čornej 2019, 851–855).

and explanatory notes alone cover 146 pages in 8-point (endnotes) and 9-point (sources and literature) type. The author makes clear that, from the published work (Čornej 2019, 658), he left out some events from the renowned warlord's life that could have weighed the historiographical narrative with digressive detail, as well as much more extra documentation and argumentation.

Eight large chapters make up the narrative.¹³ Written linearly, it reflects the author's view of a scholarly biography as a literary text shaped not only by the scientific process and its articulation but also by proportion, clear composition, and suitable stylistic intensity, 'so that it can be read' (Čornej 2019, 658). From Žižka's birth to his death, from the etymology of the name Žižka to the portrayal of the humble rural noble's home in the forested area near Český Krumlov, the author leads the reader to the harsh life of minor nobles of Žižka's time who lacked enough land to live off rents or farm profitably, therefore serving as robber knights in plundering bands targeting towns and markets. One such person was Žižka; Professor Čornej guides the reader from an outlaw to an amnesty in the service of Czech King Václav IV, addressing Žižka's first 'housing issue' in Prague and reconstructing the stormy era that launched Jan Žižka into the orbit of 'warriors for God's law' in 1419. A grand, scenic historiographical story thus appears; a panorama of Žižka's time and European space that can be summed up as follows:

*The Latest Žižka in Summary*¹⁴

Jan Žižka, the renowned one-eyed Czech warrior, was born in 1360 (no later than 1364), presumably in Trocnov, located 16 kilometres southeast of České Budějovice. He adopted the surname Trocnov from the little South Bohemian region where his parents and family possessed

13 1: Youth and Maturation; 2: Prague – Bohemia – Europe; 3: The Birth of a Warlord; 4: Tábor and the First Crusade; 5: Žižka at the Gates; 6: Job's Night; 7: Eastern Bohemia; 8: A Figure in the Shadows.

14 Based on the English summary (Čornej 2019, 851–855).

O Žižkovem otroštvu, vzgoji (kasnejša poročila omenjajo, da je bival na kraljevem dvoru) ali izobrazbi ni znanega nič. Jan Žižka se prvič pojavi v štirih listinah, datiranih med letoma 1378 in 1384, povezanih z območjem med Češkimi Budejovicami in Češkim Krumlovom. Vsebi na le-teh ga predstavlja kot slabega gospodarja, ki ni bil zmožen poskrbeti za svojo polovico kmetije in ki je zato kmalu prodal vse svoje premoženje v Trocnovu ter okolici. Žižka je iz pisnih virov izginil med letoma 1384 in 1408. Obstajajo ugibanja o njegovi službi kralju, vendar so zanesljivejše informacije, ki kažejo, da je služil plemiču Jindřichu (III.) z Rožmberka v Češkem Krumlovu. Precej verjetna je tudi teza, da je bil najemnik, ki si je kruh služil za mejami Češkega kraljestva. Informacij o njegovi udeležbi v vojnah proti Osmanom na Ogrskem, na Spodnjem Saškem ali v stoletni vojni med Anglijo in Francijo ni mogoče dokazati iz znanih virov. Treba bi bilo nadaljnjih raziskav, s katerimi bi preverili, ali je služil na dvoru vojvod Burgundskih na začetku 15. stoletja. Vendar sta bila Žižka in njegov brat najkasneje leta 1408 člana oborožene skupine, ki je na ukaz vplivnih plemičev napadla Jindřicha (III.) Rožmberškega in mesto Češke Budejovice. Take skupine so svoje podvige, ki so bili onstran zakona, izvajale na širšem območju češko-moravsko-avstrijskih meja. Ko je bil Matej, imenovan tudi Vodja, ujet in usmrčen, se je Jan Žižka očitno zatekel v trdnjavo Kraví Hora, katere posadka je imela koristi od nezakonitih dejavnosti te roparske družbe. Kralj Václav IV. je Žižki 25. aprila in 27. julija 1409 podelil amnestijo. Žižka in znani condottiere Jan Sokol z Lamberka sta nato kot najemnika vstopila v službo poljskega kralja Vladislava II. Jagiellonskega in se borila v t. i. veliki vojni, v kateri se je Poljsko-litovska zveza spoprijela z Nemškim viteškim redom za nadzor nad južnimi baltskimi deželami. Žižka naj bi sodeloval v znameniti bitki pri Grunwaldu (15. julij 1410), vendar neposrednih dokazov za to doslej zaenkrat ni bilo najdenih. Po kasnejših informacijah je bil od jeseni 1410 do februarja 1411 član posadke gradu Radzyn, ki je bil zajet od Nemškega viteškega reda.

two farms, with a total area of two lans (about 40-50 hectares), until 1421. The identities of his parents remain uncertain; nevertheless, they are typically recognised as Řehor (Gregorius) and Jana, as referenced in the Chronicle of the Dead at the nearby Minorite monastery in Český Krumlov. Jan Žižka, a minor noble, possessed a coat of arms featuring the insignia of a crayfish, likely red on a silver field, although no evidence of the colours has been discovered. None of his verified relatives, including his brother Jaroslav, his sister Anežka or Anna, his aunt, or his paternal cousin, bore the surname Žižka. This name was solely associated with Jan and certainly recognised a distinctive characteristic, possibly the irreversible damage to his eye, which resulted in his blindness during childhood or young adulthood. Although the surname Žižka was prevalent in the Czech lands from the 14th century, proof of its common usage to denote a one-eyed individual emerged only after the commander's demise. Data from the Chronicle of the Dead in Český Krumlov indicates that Jan Žižka was married twice and outlived both of his wives, both named Kateřina (Catherine). Žižka's sole recognised offspring was a daughter, whose name remains unidentified, but it is known that she was wed to Jindřich (or Ondřej) of Dube.

Nothing is known of Žižka's childhood, upbringing (later reports mention residence at the royal court), or education. Linked to the region between České Budějovice and Český Krumlov, Jan Žižka first shows up in four sources dated between 1378 and 1384. These show him as a bad manager who could not keep his half of the farm, therefore selling all his Trocnov and nearby land. Between 1384 and 1408, Žižka disappears from written records. There are theories about his royal service, but more credible data points to his service under the noble Jindřich (III.) of Rožmberk in Český Krumlov. He may also have been a mercenary working outside the borders of the Bohemian Kingdom. There is no proof of his involvement in wars against the Ottomans in Hungary, in Lower Saxony, or in the Hundred Years' War between

Ni znano, kako dolgo je Žižka ostal ob Baltiku oz. v službah poljskega vladarja. Najkasneje leta 1414 se je naselil v Pragi in se verjetno najprej udingal v službo češke kraljice Zofije Bavarske, vendar je verjetneje, da je začel delati kot vratar, torej član straže vladarjevega dvora pri Václavu IV., verjetno pa tudi kot vazal, vezan na drugi praški grad, Vyšehrad. Leta 1414 je kupil precej veliko hišo na Novem mestu praškem, a jo je kmalu prodal. Kot član kraljevega dvora in vazal na Vyšehradu je imel priložnost spoznati osebnosti s politično težo in vojaške poveljnike, ki so kasneje odigrali pomembno vlogo v husitski revoluciji; med njimi je bil vyšehradski kastelan (purkrabí) Jan Řitka z Bezdedic, ki je postal Žižkov prijatelj. Znatna večina dvora Václava IV. je simpatizirala s prizadevanji M. Jana Husa za reformo anomalij, stranpoti, zablod in pokvarjenosti poznosrednjeveške cerkve. Da bi lahko cerkev vernikom pomagala na ozki poti do odrešenja, so podporniki reform želeli, da cerkev preda svojo posvetno lastnino, se ponovno loti predvsem pastoralne dejavnosti in se podredi zahtevam in načelom Božjega zakona, kot so zapisani v *Svetem pismu*, zlasti v *Novi zavezi*. Tudi Žižka je postal podpornik reformacijskih prizadevanj, čeprav ni jasno, ali je dejansko srečal Husa. V zadnjih treh letih življenja Jana Husa se je husitski program izkristaliziral in dobil artikulacijo v Štirih praških artikulah (Čtyři artikuly pražské), ki so bili uradno razglašeni spomladi 1420. Zahtevali so: obhajilo pod obema podobama kot bistveni pogoj za odrešitev; svobodo oznanjevanja Božje besede; kaznovanje smrtnih grehov; odvzem cerkvene lastnine in odpravo cerkvenega vmešavanja v posvetno politiko. Žižka je popolnoma soglašal s tem programom, ki je med husiti obveljal kot zavezujoče vodilo za celotno zahodno krščanstvo. Vendar pa je ta program branil in širil na način, ki ga je poznal – z oboroženo silo. Ni posvečal pozornosti mnenju strogih zagovornikov načel *Novoga testamenta*, ki so kristjanom prepovedovali, da bi prelivali kri. Razlog za Žižkovo brezpogojno podporo husitskim reformam je bilo očitno

England and France. More study is required to confirm whether he worked at the Burgundian dukes' court in the early 15th century. By 1408 at the latest, Žižka and his brother were part of an armed band that assaulted Jindřich (III.) of Rožmberk and the city of České Budějovice on the orders of powerful nobles. Such groups operated outside the law all across the Bohemian-Moravian-Austrian borderlands. Jan Žižka probably sought refuge in the Kraví Hora fortress, whose garrison benefited from the band's illegal operations, when their leader, Matej, was caught and killed. On 25 April and 27 July 1409, King Václav IV gave Žižka amnesty. Fighting in the so-called Great War, where the Polish-Lithuanian Commonwealth clashed with the Teutonic Order for control of the southern Baltic lands, Žižka and the famous condottiere Jan Sokol of Lamberk then entered the service of Polish King Władysław II Jagiełło as mercenaries. Though no direct proof has been discovered, Žižka is claimed to have fought in the renowned Battle of Grunwald (15 July 1410). Later reports say he belonged to the Radzyn castle garrison taken by the Teutonic Order from autumn 1410 to February 1411.

How long Žižka stayed in the Baltic area or in Polish service is unknown. He settled in Prague by 1414 at the latest, probably first serving Czech Queen Sophia of Bavaria, although it is more likely he worked as a gatekeeper, a member of the royal guard under Václav IV, and maybe as a vassal linked to Prague's second castle, Vyšehrad. He bought a significant home in Prague's New Town in 1414 but quickly sold it. Being a vassal at Vyšehrad and part of the royal court, Žižka got to know politically powerful people and military leaders who later had major impact during the Hussite Revolution, including Jan Řitka of Bezdědice, Vyšehrad's castellan, who became his friend. Much of Václav IV's court sympathised with Jan Hus's attempts to correct the anomalies, deviations, and corruption of the late mediaeval Church. Reform advocates pushed the Church to give up its secular property, concentrate on pastoral responsibilities,

njegovo prizadevanje, da doseže odrešenje in odplača grehe, ki jih je storil v preteklosti. To je bila prepričljiva motivacija v eshatološko nape-tem ozračju, ki je pričakovalo poslednjo sodbo.

Jan Žižka je na oder zgodovine stopil v življenjskem obdobju, ki so ga tedaj šteli za starost: pri skoraj šestdesetih letih, v nedeljo, 30. julija 1419, ko je skupaj z radikalnim duhovnikom in ognjevitim pridigarjem Janom Želivskim sodeloval pri pripravi ter izvedbi prve praške defenestracije. Prvo dejanje husitske revolucije (1419–1436) je nasilno odstranilo pretežno katoliške mestne svetnike, ki so jih na Novem mestu praškem nedavno imenovali. Kralj Václav IV. je nato potrdil nov revolucionarni mestni svet, s čimer se je celotna Praga znašla v husitskih rokah. Žižka je od tedaj »stal in obstal« na odru zgodovine. Ugled, ki si ga je pridobil ob izbruhu revolucije in se je povečal po nenadni smrti kralja Václava (16. avgust 1419), dokazuje, da je bil v Pragi znana oseba, ki je uživala zaupanje husitskega prebivalstva. Politika kompromisa husitske Prage, ki je stremela k doseganju dogovora z dedičem češkega prestola, cesarjem in ogrskim kraljem Sigismundom Luksemburškim, je 13. novembra 1419 privedla do Žižkovega odhoda in njegove poti v zahodnočeško mesto Plzeň, radikalno husitsko središče. Žižka je postal vojaški poveljnik mesta in se boril proti lokalnim katoliškim plemičem, zlasti proti Bohuslavu (IV.) Švamberškemu. Marca 1420 je postala radikalna pozicija v Plznu nevzdržna, zato so se odločili, da se odpravijo v novoustanovljeni husitski kraj Tábor, katerega ime je spominjalo na Kristusovo spremembo na gori in kjer se je strogo sledilo načelom Božjega zakona. Med potovanjem v južnočeški Tábor je Žižka sodeloval v bitki pri Sodoměru, v kateri je 25. marca premagal čete čeških katoliških plemičev. Na Táboru je bil izvoljen za enega od štirih poveljnikov; podeljena mu je bila vojaška, izvršna in sodna oblast. Žižka je takoj prevzel vlogo vojaškega poveljnika in razširil vplivno sfero Táboru; vodil je edino vojaško silo, ki je bila tedaj v bistvu prostovoljna. Njegove akcije so bile usmerjene proti gradovom in utrdbam, ki so pripadale katoliškim podpornikom

and follow the values of God's law as documented in *Scripture*, especially the *New Testament*, so helping believers on the narrow road to salvation. Though it is unknown if he ever met Hus, Žižka also came to support these reformist initiatives. The Hussite programme crystallised during last three years of Hus's life and was expressed in the Four Articles of Prague, officially declared in spring 1420.

These called for: communion under both kinds as necessary for salvation; freedom to preach God's word; punishment of mortal sins; and the confiscation of Church property with the end of ecclesiastical involvement in secular politics. Among Hussites, Žižka completely supported this agenda, which turned into a binding guideline for Western Christendom. But he defended and spread it by means of armed force, the method he knew best. He paid little attention to rigorous *New Testament* principle followers forbidding Christians from spilling blood. A strong motivation in the eschatologically loaded environment expecting the Last Judgement, Žižka's steadfast support for Hussite reforms most likely came from his wish to attain salvation and atone for past sins.

Jan Žižka entered the stage of history in what was then deemed old age: almost sixty, on Sunday, 30 July 1419, when he helped plan and carry out the first Prague defenestration with the radical priest and fiery preacher Jan Želivský. Predominantly Catholic city councillors recently appointed in Prague's New Town were violently removed by this first act of the Hussite Revolution (1419–1436). King Václav IV then approved the new revolutionary city council, putting all of Prague in Hussite control. From then on, Žižka 'rose and stayed' on the stage of history. The reputation he acquired at the outbreak of the revolution, magnified by Václav's unexpected death (16 August 1419), suggests he was a well-known person in Prague, trusted by the Hussite people. Žižka left Hussite stronghold of Plzeň in western Bohemia on 13 November 1419 for the radically Hussite stronghold of Plzeň in western Bohemia, driven by the compromise politics

Sigismunda Luksemburškega, prav tako pa tudi proti samostanom in drugim cerkvenim posestim. Žižkova ikonoklastičnost in sistematično preziranje vojnega plena (njegovi vojaki so zažgali ves plen razen hrane) nakazuje, da je tudi poglavitnega taboritskega generala začasno prevzela hiliastična vizija drugega Kristusovega prihoda, za katerega je nameraval osebno, kot vojščak, očistiti pot.

Kot največji sovražnik Sigismunda Luksemburškega – slednjega je štel za glavnega nasprotnika Božjega zakona – se je Žižka vključil v obrambo husitske Češke proti križarski vojni, ki jo je razglasil papež in jo je politično ter vojaško vodil rimski cesar. In to vlogo je opravljal odlično, kar dokazuje njegovo sodelovanje pri uspešni obrambi husitske Prage proti Sigismundovim križarjem, kajti 14. julija 1420 je dosegel zmago na Vítkovu (danes del mestne četrti Praga 3). Čeprav je bil Sigismund kronan kot češki kralj, ga husitska večina v deželi ni priznala za vladarja in je na zboru v Čáslavi na začetku junija 1421 razglasila njegovo odstavitev s prestola. Nekaj dni pozneje je Žižka, ki je bil v Čáslavi izvoljen v dvajsetčlansko deželno vladno, med obleganjem gradu Rabí utrpel resno poškodbo svojega zdravega očesa in popolnoma (ali skoraj popolnoma) oslepel. Kljub temu je nadaljeval s svojimi vojaškimi operacijami. Njegova vojaška kariera je dosegla vrhunec s porazom druge protihusitske križarske odprave v prvih dneh leta 1422, za svoje prizadevanje pa je prejel viteštvo (verjetno 11. januarja). Sigismund je za tem dokončno opustil vse nadaljnje poskuse, da bi si Češko kraljestvo podvrnil z vojaško silo.

Dogodki v naslednjih mesecih so imeli pomemben vpliv na Žižkovo življenje. Bil je razočaran nad litovskim princem Sigismundom Korybutom, ki ga je litovski vladar Vitautas – temu je bila s strani husitov ponujena krona sv. Václava – poslal v Prago kot svojega regenta. Takoj zatem se je Žižka ločil tudi od Tábor, kjer je pomembno mesto zavzel prav njegov nekdanji tekmeč, Bohuslav (VI.) iz Švamberka. Glavni razlog za Žižkov odhod iz Tábor pa je bilo najverjetneje njegovo nesoglasje s taborskimi

of Hussite Prague seeking an agreement with the heir to the Czech throne, Emperor and Hungarian King Sigismund of Luxembourg. Fighting local Catholic nobles, especially Bohuslav (IV.) of Švamberk, Žižka became the city's military commander. By March 1420, the extreme position in Plzeň became unsustainable, so one moved to the newly established Hussite colony of Tábor, named after Christ's Transfiguration on the Mount and rigorously following God's law. On 25 March, en route to Tábor, Žižka battled the Battle of Sudoměř, vanquishing the Czech Catholic noblemen's forces. Elected one of four commanders in Tábor, he was given military, executive, and judicial powers. As the only practically voluntary military force at the time, Žižka quickly took on the role of military leader and increased Tábor's sphere of influence. His campaigns focused on monasteries, fortifications, castles, and other ecclesiastical possessions of Sigismund's Catholic supporters. Žižka's iconoclasm and methodical disregard for war spoils (his troops burned all plunder other than food) imply that, for a time, the leading Taborite general was gripped by a chiliastic vision of Christ's Second Coming, for which he meant to personally pave the way as a warrior.

Žižka, who Sigismund of Luxembourg regarded as the greatest enemy and the main opponent of God's law, joined the fight to protect Hussite Bohemia against the crusade called by the Pope and run politically and militarily by the Roman Emperor.

His involvement in the effective defence of Hussite Prague against Sigismund's crusaders showed he excelled in this position, winning at Vítkov (now part of Praga 3) on 14 July 1420. Though Sigismund was crowned Czech king, the Hussite majority rejected him at the Čáslav assembly in early June 1421. Days later, Žižka, chosen to the twenty-member provincial government in Čáslav, suffered a major injury to his healthy eye during the siege of Rabi Castle, becoming totally (or almost totally) blind. Still, he carried on with his military campaigns. His career reached its zenith with the fall of the second

duhovniki, ki so ga kritizirali zaradi njegove pretirane krutosti med vojno in zavoljo njegovih prizadevanj za osvojitve duhovne oblasti, tj. zaradi vmešavanja v krščansko dogmatiko ter obsojanja in kaznovanja domnevnih heretikov (leta 1421 je Žižka pomoril na desetine podpornikov t. i. remanence in adamitov, ki so prakticirali nebrzdane spolne odnose). Vendar pa je na splošni ravni napetost med vojščakom Žižko in taborskim duhovništvom odražala tipično srednjeveško resničnost ter nikoli preprosto dialektiko med »mečema« – med posvetno in duhovno oblastjo.

V prvem četrtletju 1423 se je slavni bojevnik preselil na vzhodno Češko. Poleti je osvojil Hradec Králové, ki je bil prej pod nadzorom praške husitske zveze. Ta dogodek je napovedal začetek vojne med Žižko in njegovimi podporniki na eni ter praškimi husiti, ki so sklenili preiščeno zavezništvo s katoliškimi plemiči, na drugi strani. Vojna je trajala več kot leto dni. V vojaških spopadih je Žižka slavil zmago v krvavi bitki pri Malešovu (7. junij 1424), po kateri je nadzoroval več mest Prage in se odločil, da osvoji kar samo Prago. 14. septembra 1424 je sklenil mirovno pogodbo s praško husitsko zvezo, ki jo je zapečatila skupna vojaška kampanja na Moravskem. Vendar je Jan Žižka na začetku tega podviga, 11. oktobra 1424, v Příbyslavu umrl in bil pokopan v cerkvi Svetega Duha v Hradcu Králové. Vzrok smrti je bil verjetno neidentificirani tumor (karbunkel) in ne kuga. Prenosa Žižkovih telesnih ostankov v cerkev svetega Petra in Pavla v Čáslavi ni mogoče dokazati.

Kot poveljnik je Žižka brez poraza na bojnem polju dobil deset bitk (1419 Někmiř, 1420 Sudoměř, Vítkov, Malý Bor, 1421 pri Kutni Hori, 1422 pri Nemškem Brodu, 1423 Hořice, Strauchuv dvur pri Hradcu Kralovem, 1424 Česká Skalice, Malešov). Ni preferiral obrambe obleganega mesta, zlasti, če se ni mogel zanesti na zvestobo mestnih prebivalcev. Žižkova moč je bila v njegovi taktični vojaški improvizaciji, v odlični oceni terena in tudi v uporabi novih taktik, ki so temeljile na obrambnih prednostih bojne kočije, ki so bile uporabljene za zaščito

anti-Hussite crusade in early 1422, which likely awarded him knighthood on 11 January. Sigismund then gave up trying to violently conquer the Czech Kingdom anymore.

Žižka's life was greatly shaped in following months. Disillusioned with Lithuanian prince Sigismund Korybut, sent by Lithuanian ruler Vytautas (offered the Crown of St Wenceslas by Hussites) as regent to Prague, Žižka also left Tábor, where his former rival, Bohuslav (VI.) of Švamberk, had grown notable. Žižka's main cause of leaving was probably his conflict with Tábor's clergy, who condemned his too great wartime brutality and efforts to grab spiritual authority by meddling in Christian dogma and punishing supposed heretics (in 1421, Žižka slaughtered dozens of supporters of so-called remanence and Adamites practicing unrestrained sexual relations). This conflict between Žižka and Tábor's clergy mirrored the usual mediaeval dialectic between the «two swords» of secular and spiritual authority.

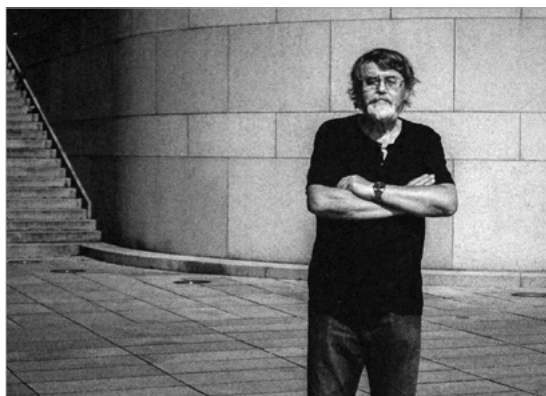
By summer, the renowned fighter moved to eastern Bohemia and seized Hradec Králové, formerly under the Prague Hussite alliance's control, in the first quarter of 1423. This event was a prelude to wars between Žižka and his followers and the Prague Hussites, who created a deliberate alliance with Catholic nobles. It lasted more than a year. Winning the bloody Battle of Malešov (7 June 1424), Žižka took control of various Prague towns and decided to take Prague itself. He signed a peace treaty with the Prague Hussite alliance on 14 September 1424, sealed by a combined military operation in Moravia. Jan Žižka, though, perished at the beginning of this endeavour on 11 October 1424 in Příbyslav and was interred in the Church of the Holy Spirit in Hradec Králové. Not the plague; an unknown tumour (carbuncle) was most likely the cause of death. There is no way to confirm Žižka's remains' transfer to the Church of Saints Peter and Paul in Čáslav.

Žižka, as a commander, stayed unbeaten and won ten battles (1419 Někmiř, 1420 Sudoměř, Vítkov, Malý Bor, 1421 near Kutná Hora, 1422

bojne sile husitov, ki jo je tvorila pretežno pehota, pred nasprotnikovo težko konjenico. Po njegovem prihodu na vzhodno Češko je Žižka ustanovil prvo stalno husitsko vojsko, ki je tvorila jedro njegovih sil, ob prostovoljcih in oddelkih mestnih milic. V Vzhodnočeški husitski zvezi je Žižka uveljavil strogo disciplino na podlagi bibličnih, predvsem starozaveznih načel. Slednje kaže njegov vojaški red, ki je bil dejansko zakonik Vzhodnočeške zveze, sprejet (najverjetneje) v prvi polovici septembra 1423.

Jan Žižka se je štel za Božjega vojaka (*miles Christi*) in celo za podaljšek Božje roke, ki kaznuje grešnike in si prizadeva združiti celotno češko prebivalstvo pod načeli Štirih praških artikulov. Njegova vera je bila globoka, iskrena, čista in preprosta, brez kakršnihkoli ugiбанj ter prosta učene teološke spekulacije, značilne za njegovo dobo. Štel je, da je obhajilo pod obema podobama najpomembnejši vseh sedmih zakramentov, da je Kristusov ukaz (*praeceptum Christi*) in torej pogoj za odrešenje ter duhovna opora v boju proti Antikristu. Močno je verjel v dejansko prisotnost Kristusa v svetem obhajilu. Svoje globoko spoštovanje do evharistije je leta 1420 izrazil tako, da je sprejel kelih kot likovni emblema na svojem pečatu, v naslednjem letu pa je topogledno spremenil tudi svoj pridevek. Namesto da bi se pisal s *Trocnova*, je začel svoje ime pisati s *Kalicha*, kar se nanaša na poimenovanje njegovega novega gradu blizu Litoměříc. Sodobniki so priznali Žižkovo nedvoumno karizmo in ga obravnavali kot neposrednega, pogumnega, hrabrega ter častnega viteza, z jasno opredeljenim občutkom za pravičnost. Vendar ga niso imeli za treznega, premišljenega in daljnovidnega politika. To je nekaj, kar Žižka, ki ni bil pripravljen na kompromise, ni bil. Nikoli.

Jan Žižka živi v češkem zgodovinskem spominu v dveh diametralnih podobah: kot spoštovan junak (ki je menil, da si je zagotovil prostor v nebesih) za husite in za naslednike njihovih reformacijskih prizadevanj, za katoličane pa kot pošast, katere divjanje je bilo ustavljeno le po Božji volji. To nasprotujoči si imaginarij

Slika/Figure 3: Petr Čornej

near Německý Brod, 1423 Hořice, Strauchův dvůr near Hradec Králové, 1424 Česká Skalice, Malešov). He shunned defending besieged cities, particularly if he could not count on the loyalty of their residents. Žižka's strength was in tactical improvisation, sharp terrain assessment, and creative strategies using the defensive benefits of war waggons to shield the mostly infantry-based Hussite forces against enemy heavy cavalry. Žižka created the first permanent Hussite army after arriving in eastern Bohemia, therefore forming the core of his forces with volunteers and city militias. Reflecting in his military code, probably adopted in early September 1423, he applied rigorous discipline in the Eastern Bohemian Hussite alliance according to biblical, especially Old Testament, values, which served as the legal code of the Eastern Bohemian alliance.

Striving to unite the Czech people under the *Four Articles of Prague*, Jan Žižka considered himself a soldier of God (*miles Christi*) and even an extension of God's punishing hand. Devoid of speculation or the educated theological arguments common of his time, his faith was deep, sincere, pure, and simple. A command of Christ (*praeceptum Christi*), he thought communion under both kinds to be the most vital of the seven sacraments, absolutely necessary for salvation and spiritual support in the struggle against the Antichrist. He was convinced that Christ was really present in the Eucharist. Adopting the chalice as the symbol on his seal, he said in 1420 his

Žižke je v češki družbi še vedno prisoten, čeprav husitskega poveljnika večina šteje za nepremagljivega bojevnika in enega največjih Čehov vseh časov.

O avtorju

Petr Čornej se je rodil leta 1951. Je zgodovinar, raziskovalec, univerzitetni učitelj in literarni znanstvenik. Podpisal se je predvsem pod historiografskimi deli zgodovine poznega srednjega veka oz. zgodnjega novega veka, zlasti s tematiko husitstva, ter s področja (metodologije) historiografije. Bil je profesor za zgodovino na Karlovi univerzi v Pragi (Filozofska fakulteta, Pedagoška fakulteta in Husitska teološka fakulteta), v letih 2002–2013 pa je bil zaposlen na zasebni Literarni akademiji, kjer je bil v obdobju 2006–2010 tudi rektor.

Poleg raziskav (Zgodovinski inštitut Akademije znanosti Češke republike), znanstvenih (monografije) in pedagoških publikacij (učbeniki) je prof. Čornej znan tudi kot sistematični popularizator znanosti. Topogledno sodeluje z radiem in s televizijo, piše strokovna dela in članke v dnevnem časopisju. Med ostalim pa je bil tudi eden od konzultantov za akcijsko videoigro *Kingdom Come: Deliverance* (Warhorse Studios, 2017–), ki se dogaja v Češkem kraljestvu na začetku 15. stoletja, kar razkriva pretanjeno razumevanje zgodovinarja za generacijsko zelo raznolike recepcijske procese zgodovine – tudi najmlajšo generacijo velja za zgodovino nekako zainteresirati.

Slovenskim bralcem prof. Čornej že dolgo ni neznanec. Vzajemni bibliografski sistem COBISS beleži kar 18 knjig uglednega češkega zgodovinarja po slovenskih knjižnicah, med drugim pa se ena visokošolska in ena splošna knjižnica ponašata tudi z avtorjevim magistralskim delom ob izteku njegove aktivne kariere poti – z *Janom Žižko* v njuni knjižnični zbirki.¹⁵

great respect for the Eucharist; the next year he changed his title from *of Trocnov* to *of the Challice*, alluding to his new castle close to Litoměřice. Contemporaries saw Žižka as direct, brave, honourable, and obviously charismatic with a clear sense of justice. They did not, however, see him as a sober, thoughtful, or far-sighted politician – a role Žižka, uncompromising by nature, never filled.

Jan Žižka lives in Czech historical memory in two diametrically opposed images: as a revered hero (who believed he had secured a place in heaven) for Hussites and their reformist successors, and as a monster, stopped only by God's will, for Catholics. Though most people see the Hussite commander as an unstoppable fighter and one of the finest Czechs ever, this contradictory fantasy of Žižka endures in Czech society.

About the Author

Born in 1951, Petr Čornej is a historian, researcher, university professor, and literary scholar. His historiographical works on the late Middle Ages and early modern period, especially Hussitism, as well as on historiographical methodology are what make him most known. He was a professor of history at Charles University in Prague (Faculty of Arts, Faculty of Education, and Hussite Theological Faculty) and, from 2002 to 2013, worked at the private Literary Academy, serving as rector from 2006 to 2010.

Apart from studies – Historical Institute of the Czech Academy of Sciences – scholarly monographs, pedagogical publications (textbooks), Professor Čornej is a methodical populariser of science. He writes academic papers, works with radio and television, and publishes pieces in daily newspapers. Set in the Czech Kingdom at the dawn of the 15th century, he also worked as a consultant for the action video game *Kingdom Come: Deliverance* (Warhorse Studios, 2017–), showing his complex awareness of how history is received across different generations, even involving the youngest with history in creative ways.

15 OHK – Osrednja humanistična knjižnica FF UL (sign: Hist II 1367) in Slovanska knjižnica Mestne knjižnice Ljubljana.

Fazit

Znanstvena monografija *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka* je nastala po desetletjih avtorjevega sistematičnega raziskovalnega in pripravljalnega dela ter objavljanja kot uverture v lastno eksistencialno avtorsko samouresničitev – pisanje *Žižke*. Toda v avtorjevem tretjem življenjskem obdobju in z blagim občutenjem, ki ga ni mogoče poimenovati drugače kot z literarnim emblemom dunajske moderne, *Gemütlichkeit* (Čornej 2019, 659):

Starostni upokojenec uživa svobodo in se mu ni treba ubadati z »modernimi pesi«. Ne žene se ne za nazivi, ne za uglednimi delovnimi mesti, niti za točkami, ki zgolj formalno vrednotijo izkazani raziskovalni izplen. Ve, da je vsako delo, in znanstveno še toliko bolj, nepopolno, kajti vedenje se neustavljivo razvija in dosežena spoznanja hitro zastarijo. Tako to je in bo tudi v primeru pričujoče knjige, na katero sem se pripravljaj nekaj desetletij [...] in ki sem jo moral napisati, da bi si ostal zvest.

Je zgled najkakovostnejše srednjeevropske historiografske, uredniške in likovno-tipografsko-stavske prakse. S svojo celovitostjo, sodobnostjo pa hkrati žlahtno rabo vsega, kar je za sabo pustila intelektualna zgodovina zadevnega področja, je znanstveno delo, v katerem se je avtor, kolikor le mogoče, izognil projiciranja sodobnih problemov in vprašanj na materijo preteklosti. Zaradi vzorne metodološke kakovosti¹⁶ v svojo pravico pretendira seči v mednarodni prostor, čez češko jezikovno polje, onkraj kroga profesionalcev, ki se ukvarjajo z zgodovino zgodnjega novega veka v Evropi, in tudi čez desetletje izdaje. Je zgled in izziv za avtorje

16 Raziskovanje življenja znamenitega češkega vojščaka je doslej praviloma naletelo na metodološki problem, ki se je za zgodovinarja lahko občasno izkazal celo kot nerešljiv. Historiografska zagata pisanja narativa o Žižki je namreč ta, da so listinski viri o njem do njegove starejše dobe skrajno skopi. Toda prof. Čornej je ravnal po načelu »Odsotnost dokaza še ni dokaz o odsotnosti nečesa« (Carl Sagan) in je gradnjo historiografske strukture opiral na »triangulacijo« ter medsebojno navzkrižno primerjanje rezultatov, kar dajo različne metode: etimologija, arhivistika, tekstna kritika, hermenevtika ...

Slovenian readers know Professor Čornej well. With one university and one public library proudly keeping his magnum opus – *Jan Žižka* – in their collections, the COBISS bibliographic system records 18 of his books in Slovenian libraries.¹⁵

Final Considerations

Decades of the author's methodical study and preparatory work have culminated in the academic monograph *Jan Žižka: Život a doba husitského válečníka*, which serves as a accomplishment of his existential self-realisation. Still, it was created in the author's third life stage with a gentle feeling that can only be described using the literary metaphor of Viennese literature from the turn of 19th century, *Gemütlichkeit* (Čornej 2019, 659):

Unencumbered by 'modern dances,' a retired academic relishes freedom. He does not pursue titles, renowned jobs, or points that only formally measure research output. Every work, particularly a scholarly one, is flawed for him as knowledge develops continuously and insights fast age. This book, which I spent decades preparing [...] and had to write to stay true to myself, will therefore be as it is and will be.

It is a paragon of the best Central European historiographical, editorial, and visual-typographic practice. It is an academic work where the author, as far as possible, avoided projecting modern concerns onto the past, therefore using the intellectual history of the field with dignity and modernity. Its outstanding methodological quality justifies its transcendence of the Czech language area to reach an international audience beyond professionals researching early modern European history and to last beyond ten years from its release. For writers east and west of the East, it is both a model and a challenge.

15 OHK – Central Humanities Library, Faculty of Arts, University of Ljubljana (signature: Hist II 1367) and the Slavic Library, Ljubljana City Library.

vzhodno ter zahodno od Vzhoda. Nagovarja tako s tekstnim narativom kot z likovno podobo, in sicer poklicnega preučevalca zgodovine nič manj – na Češkem kajpak precej drugače kot izven češkega kulturnega, zgodovinskega in nacionalnega konteksta – kot zgolj ljubitelja zgodovinopisja oz. literature faktov. Prepričuje ne le z zgljedno, temveč z izčrpno akribijo, s sugestivno aplikacijo interdisciplinarnega raziskovalnega pristopa – prof. Čornej npr. za obdobje, ko o Žižki ni izkazanih listinskih virov, pripravi celo arheologovo lopato, da »spregovori« – ter s celovitim, izrazitim, pristnim in intenzivnim avtorskim narativom.

Ta je podkleten z avtorjevo globoko doživetvo osebno izkušnjo utrakvistične duhovnosti. Slednje učenjak ne taji (Čornej 2019, 658), temveč jo jemlje kot dispozitiv lastnega ustvarjanja, kot poziv k izpolnitvi osebnega eksistencialnega poslanstva, morda celo kot milost, in ji skozi individualno, toda vseskozi znanstveno neoporečno hermenevitično branje zgodovinskih virov, npr. tudi emblematičnih pasaj iz *Svetega pisma*, ki so definirale tudi Žižkov čas, pusti, da mu pomore duhovno, mentalno, kulturno in vojaško fresko Žižkovega življenja naslikati z večjo pomensko barvno paletto – tudi s komponento filozofije zgodovine –, s finejšimi semantičnimi prehodi in z več globine ter s prefinjenejšo gradacijo od toposa do toposa, kot bi to morda storil, če ne bi doživel lastne izkušnje vernosti in pripadnosti Husitski cerkvi (prim. Pospíšil 2020, 219).

– Brezbarvnih učenjakov ni. Tudi najkompleksnejši premisleki na področju fizike delcev in kvantne mehanike od Schrödingerja ter Heisenberga naprej – in celo najaktualnejši eksperimenti, katerih rezultati se v Velikem hadronskem trkalniku v CERN hkrati merijo z več detektorji (npr. s CMS in z Atlas) – upoštevajo pomemben spoznavni »robni pogoj«: rezultat opazovanja je odvisen tudi od točke zrenje, in torej celo v svetu števil ne more biti popolnoma ne-arbitraren, in tako enoznačno nespremenljiv za vse večne čase.

Zato se tudi etika historiografovega raziskovanja, njegovo kartiranje mentalnih pokrajin

Its textual narrative and visual appeal draw professional historians – differently in the Czech setting than outside it – no less than lovers of historiography or factual literature. Its convincing use of interdisciplinary research – for instance, Čornej uses an archaeologist's spade for times lacking documentary evidence – as well as its exceptional but exhaustive accuracy and thorough, vibrant, genuine, and passionate authorial narrative all help to persuade.

The author's strongly felt personal encounter with Utraquist spirituality supports this story. Čornej does not hide this (Čornej 2019, 658) but rather welcomes it as a basis for his creative process, a call to complete a personal existential mission, maybe even a grace. Moving from topos to topos with refined gradation, he lets this experience paint a spiritual, mental, cultural, and military fresco of Žižka's life with a richer semantic palette – including a philosophical-historical dimension – with finer transitions and greater depth than might have been possible without his lived experience of faith and affiliation with the Hussite Church (cf. Pospíšil 2020, 219), all through a scientifically unimpeachable hermeneutic reading of historical sources, such as emblematic biblical passages defining Žižka's era.

No scholar is colourless. From Schrödinger and Heisenberg forward, even the most recent particle physics and quantum mechanics reflections acknowledge a fundamental cognitive 'boundary condition': the result of observation depends on the vantage point, so even the numerical world is not defined once for whole eternity or utterly unchangeable.

Therefore, the ethics of a historian's study, their mapping of past mental landscapes, and the construction of a historiographical narrative unavoidably raise the issue of whether the scholar has enough mental energy, self-reflection, self-control, and – eventually – honesty to see, admit, and clearly acknowledge the 'weight' that mostly influences their work.

That Čornej's recognition of his religious experience in the epilogue of this historiographical gem is effortlessly compatible with its

preteklosti in posledično njegovo kreiranje historiografskega narativa nujno soočijo z vprašanjem, ali ima spoznavajoči dovolj mentalne energije, samorefleksije, samouravnavanja in – nenazadnje – poštenosti, da prepozna, si prizna in eksplicitno pripozna, kaj in kje je »utež«, ki dominantno vpliva na njegovo ustvarjanje.

Da pa je pripoznava Čornejeve izkušnje vere v epilogu vrhunskega historiografskega dela na Češkem hkrati neproblematično združljiva z izkazano izjemno pobudno recepcijo, celo ugledno nacionalno književno nagrado, pa samo po sebi govori dvoje. Pričuje tako o kakovosti in sugestivnosti dela za bralca kot o duhovno ponovno odprti češki historiografiji v družbi, ki je, kot je misliti, vsaj v grobem opravila z mrkim ideološkim doktrinarstvom in v(r)edno(s)tnimi/vrednotnimi plašnicami izpred leta 1989.

V slovenskem prostoru se kaj takega od ustanovitve Republike Slovenije še ni zgodilo. Slednjemu pritrjujejo tudi odkrito nasprotovanje in/ali pa tihi zasebni ali orkestrirani kolektivni zamolki ter ostrakiziranje del in avtorjev,¹⁷ ki s svojim ustvarjanjem nastavljajo ogledalo nepretrenemu in zato zatohlemu slovenskemu intelektualnemu prostoru. Ta za razliko od češkega ni doživel katarzične izkušnje dejanskega preloma z epoho zaukazanega komunističnega enomja in nestrpne ideološke doktrinarnosti, ki se (je) zakriva(la) kot programska progresivnost, vsaj v humanistiki ne.

O slogu in češkem jeziku Čornejeve knjige je eden od ocenjevalcev zapisal, da marsikateri avtorjev kolega občasno zavzdihne, kako bi bilo, ko bi tudi sam znal lastno materinščino rabiti za znanstveno pripoved na enako virtuozen način kot avtor najsodobnejšega *Jana Žižke* (Pospíšil 2020, 220).

Knjiga je izšla ob 600-letnici prve praške defenestracije, začetka husitske revolucije ter hkrati ob 90-letnici monumentalne monografije Josefa Pekača o Žižki, je nadaljevanje preporoda

17 Misli ti je, da je eden zadnjih takih primerov orkestrirano nezanimanje za knjigo »*Trst, to je tam, kjer je Boris Pahor*« Urške Perenič in Igorja Grdine (ur.), ki je izšla 2024. pri Slovenski matici.

fervent reception in the Czech Republic, including a renowned national literary award, says much. It speaks to the quality of the work and its appeal to readers as well as to a Czech historiography spiritually reopened in a society that, one could assume, has mostly moved beyond the harsh ideological dogmatism and value blinkers of pre-1989.

Since the founding (1991), Republic of Slovenia has seen no such change. Overt opposition, quiet private or organised group dismissals, and the ostracism of works and writers reflecting Slovenia's unventilated, stagnant intellectual environment all show this. Unlike its Czech counterpart, it has not undergone a cathartic rupture with the period of required communist uniformity.

Regarding the style and language of Čornej's book, one reviewer said that many of the author's colleagues sometimes sigh, wishing they could use their native language for academic narrative with the same virtuosity as the author of the most recent Jan Žika (Pospíšil 2020, 220).

Building on the legacy of František Šmahel's remarkable tetralogy *Husitská revoluce* (1993), the book published on the 600th anniversary of the first Prague defenestration, the start of the Hussite Revolution, and the ninetieth anniversary of Josef Pekač's monumental *Žižka* monograph continues the renaissance and rise of Czech post-communism historiography. Printed in tens of thousands of copies, it won the coveted Czech literary award Magnesia Litera in 2020, becoming 'Book of the Year.' With one reviewer observing (Kosatík, 2020):

Whoever reads it runs the risk of being infected by the author's genuineness and bright creative energy.

Until recently editor-in-chief of a university press for decade and a half, as a professional editor I have had very different professional encounters with authors and their works – substantively, textually, and personally – over almost three decades in this field.

in vzpona češke historiografije po koncu komunizma, vednostno pa se navezuje na mesto, kjer je končal František Šmahel s svojo impresivno tetralogijo *Husitská revoluce* (1993). Doslej je bila natisnjena v nekaj deset tisoč izvodih, leta 2020 pa je osvojila prestižno češko književno nagrado Magnesia Litera in postala »knjiga leta 2020«. Deležna je bila številnih pritrjujočih kritičkih odzivov v laični in strokovni javnosti, eden od dosedanjih ocenjevalcev pa je zapisal (Kosatík 2020): »Kdor jo prebere, tvega, da se bo z avtorjevo avtentičnostjo in hkrati iskrivo ustvarjalno energijo okužil.«

Za zaključek si dovolim še osebno reminiscenco. Kot profesionalni urednik, do nedavna desetletje in pol glavni urednik univerzitetne založbe, sem imel v zadnjih skoraj treh desetletjih, kar se pečam s tem poklicem, z avtorji in njihovimi besedili številne, snovno, tekstno in osebno zelo raznovrstne poklicne izkušnje.

Zato menim, da je mogoče avtorsko tekstno kompetenco in performanco primerjati lesnemu asortimentu. Podobno kot lesarski mojstri prepoznajo vso pahljačo od najredkejšega akustičnega lesa do lesnih odpadkov, tako tudi urednik skozi prakso prebere rokopise, ki se po kakovosti besedila gibljejo med dvema ekstremoma: med kandidaturo za literarno nagrado in med primernostjo le za trajno umestitev izključno v »okroglo mapo« – koš.

Najboljši, izborni avtorji so tako redki kot akustična smrekovina. Taka, iz katere le najspretnjši cremonski mojster goslar izvabi Božji glas. Tako izbrana, da je Antonio Stadivari zmožel iz nje skreirati Heifetzovega Delfina, pa Auerja, pa Joachima, pa Hubermana-Kreislerja, pa Tyrella ... Nežna, pa hkrati čvrsta. Čvrsta, toda prožna. Prožna, ampak v isti sapi nezmotljivo natančno toga. Trdna, vendar odzivna. Izenačena, brez napak, razpok, gnilobe, črvov in grč. Veličastno Božje delo, ki zapoje že tedaj, ko drvar samo potrka s toporom po živem drevesu, in taka, ob kateri pridejo solze na oko, ker mora nekje na Jelovici pasti pod sekiro.

Avtorji take kakovosti so izjemno redki. Urednik jih praviloma sreča le nekajkrat

Authorial textual competence and performance strike me as a timber assortment. An editor, through experience, reads manuscripts varying in quality between two extremes: candidature for a literary award and appropriateness for permanent filing in the 'round folder'-the bin, just as master carpenters identify a spectrum from the rarest acoustic wood to wood waste.

Exceptional, great writers are as uncommon as acoustic spruce. The sort from which only the most skilled Cremonese luthier can draw a heavenly sound. Delicate yet strong, firm yet flexible, flexible yet unerringly exact and reactive. Balanced, perfect, free of cracks, rot, worms, or knots. A magnificent work of God that sings even when a forester only taps the living tree with an axe, causing tears to the eyes since it must fall under the blade.

Such writers are very uncommon. An editor usually sees them only a handful of times in a lifetime – if he/she is truly blessed. Writing nearly entirely in their native language, they perfect it as Paganini did his violin or Liszt his piano. No language subtleties are beyond them. Though they are seldom completely happy with it, viewing it as an unfinished work, they submit manuscripts free of typographical, orthographic, morphological, stylistic, or other errors and unjustified textual digressions, written in standard language with a unique, recognisable authorial style. Their academic background and long-term, intentional textual practice at the highest level turn them linguistic experts in their creative language, so they hardly need a proofreader, editor, or redactor, least of all to punctuate, correct case forms, or technically format references.

They completely understand that the core of being and doing is communication, that the boundaries of human communicative capacity define not only existence but also the range and quality of existence, and that these boundaries lie exactly where an individual's linguistic and expressive skills stop. Still, as the first knowledgeable and critical reader, they want a redactor or editor for oversights, a litmus test for how ambiguous sections could be read. Every book

v življenju, če ima zares – srečo. Ali milost. Pišejo praktično izključno v materinščini. Toda obvladajo jo kot Paganini svojo violino ali Liszt klavir. Jezikovno jim ni skritega praktično nič. Uredniku oddajo čistopis brez tipkopisnih, prapopisnih, morfoloških, slogovnih in drugih napak ter neutemeljenih besedilnih zastranitev. V knjižnem jeziku in v izbranem, prepoznavnem avtorskem slogu, s katerim pa niso nikoli zares zadovoljni in ga ponavadi štejejo za nedokončano delo. Lektorja, redaktorja in/ali urednika zares ne potrebujejo, še najmanj zato, da bi jim stavil ločila, popravil sklonske oblike ali tehnično urejal literaturo, kajti sami so po navadi že po študiju, zlasti pa zavoljo dolgotrajne zavestne tekstne prakse na najvišjem zahtevnostnem nivoju jezikovni strokovnjaki v jeziku, v katerem ustvarjajo.

Popolnoma se zavedajo dejstva, da sporočanje *je* bitje in nehanje samo, da meje človekove zmožnosti komuniciranja ne orisujejo le eksistence, temveč definitivno determinirajo domet in kakovost bivanja ter da se te ločnice nahajajo natančno tam, do koder sežejo posamičnikove jezikovne in izrazne zmožnosti. Toda si redaktorja in/ali urednika – *želijo*. Za spreglede, kot prvega kompetentnega in kritičnega bralca, kot bralski lakmusov papir, kako je mogoče brati pasaje, ki več vprašanj odpirajo, kot pa nanje odgovarjajo ... Zavedajo se, da ima vsaka knjiga svoje omejitve (Čornej 2019, 659). Ne mislijo, da je knjižna objava »človeka pravica«. In: lektorju, redaktorju, recenzentu, uredniku in vsem drugim, sozaslužnim za kakovost knjižne izdaje, se znajo zahvaliti za opravljeno delo.

Praviloma ni pomenskega odtenka, ki ga z lastnim talentom, intuicijo, s tekstnimi izkušnjami iz materinščine in iz številnih jezikov, ki jih obvladajo, ter z nepopisno trdim delom ne bi zmogli sami artikulirati. Končno »naravno stanje« njihovih besedil se nikoli zares ne vzpostavi, toda bližajo se mu z najfinjšimi poimenovalnimi niansami, za slednje pa se običajno trudijo skozi serijo korektur, kjer spreminjajo tudi najnežnejše, komaj oprijemljive pomensko-emocionalne odtenke zapisanega besedila in ta stopnja korektur je pri njih daleč onstran popravljanja

has its limits, they acknowledge (Čornej 2019, 659). Publication is not seen by them as a 'human right'. They know how to express gratitude to all those involved in the quality of the book's production: proofreader, redactor, reviewer, editor, designer, typesetter, and others.

Usually, no semantic shade escapes them, expressed via their skill, intuition, literary knowledge in their native and many other languages, and great effort. Though they approach the final state of their texts with the subtlest denominative nuances, often through several rounds of revisions, adjusting even the slightest, barely perceptible semantic-emotional hues of the text, far beyond simple error correction, it never completely forms. Convinced that genius writers produce decent books, but diligent ones create great ones via revisions, they flit their original manuscript using serial textual changes. They keep going until they can declare, 'This is as far as I can go now.' Only then does their work go to press.

Working with them has been an unmeasurable intellectual pleasure, maybe the only really fulfilling, albeit uncommon and valuable, time in an editor's life. For a classical musician, it is similar to chamber music: a high-calorie mental and creative challenge requiring linguistic-semantic harmony (synonymy), counterpoint (antonymy), modulation (rephrasing with near but not identical meaning), variation, transposition... Alternatively, a precisely selected piece of visual material set at a certain point in the book's layout could enter a semantic conversation with the text where it was carefully, occasionally painstakingly, positioned following thorough consideration.

I have met less such artists than I have fingers on one hand. Petr Čornej, who wrote on General Žižka, is among them.

Get his book.

Conflict of Interests

I have no conflict of interest to report: neither the author or publisher of the examined work did not commission or pay for this text. Reflecting only my personal opinions and evaluation of the topics covered,

napak. S serijami tekstnih modifikacij filigransko dodelujejo izhodiščno oddano besedilo, ker so prepričani, da genialni avtorji ustvarjajo dobre, prizadevni tekstni mojstri pa s korekturami izdelajo genialne knjige. To počnejo do stopnje, ko rečejo: Do tod zmorem ta trenutek. Šele tedaj gre njihovo delo v objavo.

Delo z njimi mi je (bilo) v prešerno duhovno veselje, in bržda edini zares nagrājujoč, toda redek, kot je dragocen, trenutek v uredniškem poklicu. Enako, kot je komorna igra za klasičnega glasbenika: visokokalorični mentalni in ustvarjalni izziv, ki zahteva jezikovno pomensko harmonijo (sopomenskost), kontrapunt (protipomenskost), modulacijo (preubeseditev z bližnjim, toda ne povsem enakim pomenom), variacijo, transpozicijo ... Ali pa nič od tega, temveč z najboljšo akribijo izbran kos slikovne opreme, ki mora biti umeščen na točno določeno mesto knjižnega preloma, da lahko skupaj s podpisom pod sabo stopi v semantični dialog s tekstnim mestom, kamor je bil po prefinjenem, včasih tudi dolgotrajnejšem in ne nujno enostavnem tehtanju umeščen.

Takih še dejavnih ustvarjalcev sem doslej doživel manj, kot je prstov na eni roki. In Petr Čornej je s svojo knjigo o generalu Žižki zame kot bralca eden izmed njih.

Vzemite njegovo knjigo v roke.

Konflikt interesov

Ne beležim konflikta interesov: pričujoče besedilo ni naročeno in/ali plačano niti s strani avtorja presojanega dela niti s strani založnika. Skladno z žanrskimi določnicami kritičnega članka odraža izključno osebna stališča ter oceno obravnavanih vprašanj, kot jih razumem pišoči.

Bibliografski podatki o ocenjevani knjigi

Čornej, Petr. 2019. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praga: Paseka. 856 str. ISBN 978-80-7432-990-6, 632 Kč (25 EUR)

Literatura

Čornej, P. 2019. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Paseka.

this fits under the genre convention of a critical article.

Bibliographic Information of the Reviewed Book

Čornej, Petr. 2019. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Praga: Paseka. 856 pp. ISBN 978-80-7432-990-6, 632 Kč (25 EUR)

References

Čornej, P. 2019. *Jan Žižka: život a doba husitského válečníka*. Paseka.

Husa, V. 1967. *Zgodovina Čehov in Slovakov*. Translated by V. Smolej. Državna založba Slovenije.

Kosatík, P. 2020. 'Jan Žižka jako Boží bojovník nesl odpovědnost, nenechal ji nebesům.' *Aktuálně.cz*, 12 April. <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/petr-cornejjan-zizka-paseka-recenze-kosatik/r~doc547047cc911eab110cc47ab5f122/?lp=1>.

Krabat, V. J. 1761. *Specimen characterum latinorum existentium in Pragensi typorum fusura apud Wenceslaum Joannem Crabat mense Martii Anno 1761*. Wenceslaus Joannes Crabat.

Macek, J. 1952. *Husitské revoluční hnutí*. Rovnost. Manuscriptoria. n.d. 'Jenský kodex [Antithesis Christi et Antichristi].' https://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=AIPDIGNMP___IV_B_24_____3TQMIOE-cs.

Palacky, F. 1968. *Dějiny Národu Českého III*. Odeon.

Pekař, J. 1990. *Postavy a problémy českých dějin*. Visegrád.

Perenič, U., and I. Grdina, eds. 2024. »Trst, to je tam, kjer je Boris Pahor.« Slovenska matica.

Pospíšil, C. V. 2020. 'Petr Čornej: Jan Žižka: život a doba husitského válečníka.' *Studia Theologica* 22 (3): 219–232.

Tomek, V. V. 1879. *Jan Žižka*. 2nd ed. Otto. Šmahel, F. 1993. *Husitská revoluce*. Historický ústav.

Ziherl, B. 1952. 'Družbeno-politični temelji reformacijskega gibanja na Slovenskem.' In

- Husa, V. 1967. *Zgodovina Čehov in Slovakov*. Prevedel V. Smolej. Državna založba Slovenije.
- Kosatík, P. 2020. »Jan Žižka jako Boží bojovník nesl odpovědnost, nenechal ji nebesům.« *Aktuálně.cz*, 12. april. <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/petr-cornejjan-zizka-paseka-recenze-kosatik/r~doc547047cc911eab1110cc47ab5f122/>.
- Krabat, V. J. 1761. *Specimen characterum latinorum existentium in Pragensi typorum fusura apud Wenceslaum Joannem Crabat mense Martii Anno 1761*. Wenceslaus Joannes Crabat.
- Macek, J. 1952. *Husitské revoluční hnutí*. Rovnost. Manuscriptoria. B. I. »Jenský kodex [Antithesis Christi et Antichristi].« https://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=AIPDIGNMP___IV_B_24_____3TQMIOE-cs.
- Palacky, F. 1968. *Dějiny Národu Českého III*. Odeon.
- Pekař, J. 1990. *Postavy a problémy českých dějin*. Višegrad.
- Perenič, U., in I. Grdina, ur. 2024. »Trst, to je tam, kjer je Boris Pahor.« Slovenska matica.
- Pospíšil, C. V. 2020. »Petr Čornej: Jan Žižka: život a doba husitského válečníka.« *Studia Theologica* 22 (3): 219–232.
- Tomek, V. V. 1879. *Jan Žižka*. 2. izd. Otto.
- Šmahel, F. 1993. *Husitská revoluce*. Historický ústav.
- Ziherl, B. 1952. »Družbeno-politični temelji reformacijskega gibanja na Slovenskem.« V *Drugi Trubarjev zbornik: ob štiristoletnici slovenske knjige*, uredil M. Rupel. Slovenska matica.
- Zweig, S. 2008. *Včerajšnji svet*. Prevedla A. Voda. Mladinska knjiga.
- Drugi Trubarjev zbornik: ob štiristoletnici slovenske knjige*, edited by M. Rupel. Slovenska matica.
- Zweig, S. 1947. *The World of Yesterday: An Autobiography*. 4th ed. Translated by B. W. Huebsch and H. Ripperger. Cassel.